

פסיקתא פרשת בלק זמרתא קלא

שנאמר והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו אחזה בבלודיתה והעבירה באמצע כל ישראל. בא לו אצל משה אמר לו בן עמרם זו מותרת או אמורה ואם תאמר אמורה בת יתרו מי התירה לך שהיא בת כהן מדין. באותה שעה נתעלמה הלכה ממשה רבינו שנאמר והמה בוכים פתח אהל מועד התחילו הכל גועים בכביה:

פס' וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן. מה ראה ראה מעשה ונזכר הלכה. הבעל ארמית קנאין פוגעין בו. ד"א ראה שאין אחד מהן עומד לקנא לשם. אמר אין כאן אדם שיהרג ויהרג. איה (גלגלית מט) גור אריה יהודה. איה (סס) דן גור אריה. איה (סס) בנימין זאב יטרף. אלא כיון שראה שהכל שותקין מיד עמד פינחס ופנה שאין אדם חס על כבוד קונו ועמד הוא לקנא. בן אלעזר בן אהרן הכהן. צדיק בן צדיק. (בן צדיק) ד"א וירא פינחס אמר ראובן חשוד בדבר לא דנו ולא מעידו שנאמר (סס לה) וישכב את בלחה. (מח) שמעון כולו מחויב. אין הדבר תלוי אלא בלוי. אמר לו למשה אחי אבי אבא לא כך למדתנו הבעל ארמית קנאין פוגעין בו. אמר לו קוריאנא דאיגרתא ליהוי פרוונקא. מיד ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו. קם מתוך סנהדרין של משה ויקח רומח בידו ששט את הרומח והניחו באפונדתו והיה נסמך והולך על מקלו. אמרו לו לפינחס להיכן אתה הולך. אמר להם ומי גדול לנו משמעון אמרו הניחו לו. גם הוא לעשות צרכיו נכנס התירו פרושים את הדבר:

פס' ויבא אחר איש ישראל אל הקבה. היה הולך ובא אחר זמרי אל הקבה. וידקר את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה. במקום התורף נתכוון. בוא וראה הנם האחד שאילולי צוהו היו באין והורגין את פינחס. והשני שלא פירשו זה מזה. השלישי שכוון בזכרותו של איש ובנקבותה של אשה שהיתה זכרותו של זמרי נראית בתוך הקבה והכל רואין ומאמינין. הרביעי שנתארך הברזל כדי שידקור את שניהם. החמישי נתן כח בזרועו של פנחס להנביא את שניהם. השישי נתן כח בעץ לסבול. השביעי שלא נשמתו מן הרומח להראות את קלונום לכל. השמיני שהפכם המלאך כדרךם ונמצא האיש למעלה והאשה למטה. התשיעי שלא הטיפו דם שלא יטמא פנחס הכהן. העשירי שלא מתו עד שהוציאם מן האהל. שלא יטמא פינחס בתוך האהל. אחד עשר שהגביה המלאך את המשקוף כדי שיצאו שניהם כשהוא נושאן על כתיפיו. שנים עשר שכיון שיצא התחיל הנגף מחבל בעם כדי שלא יקומו על פינחס. בא וחכטם לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של עולם על אלה יפלו ארבעה ועשרים אלף מישראל מיד עמד בתפלה שנאמר (תהלים קו) ויעמד פינחס ויפלל ותעצר חמגפה ותחשב לו לצדקה לדור ודור עד עולם:

פינחס בן אלעזר

כמו טוב ארך אפים מנבור ומושל ברוחו מלכוד עיר: (מסלי סו)

טוב ארך אפים זה פינחס בן אלעזר שראה ואמר (סס כל) אין חכמה ואין עצה ואין תבונה לנגד ה'. ועמד וקנא לשם והאריך אפו עד שהגיע אצל הקב"ה שאילולי היה צועק ומחרף ואומר ראו הרשע מה עשה. מיד היו עומדין עליו שבטו של שמעון. אלא האריך אפו עד שהגיע אצל הקב"ה לכך נאמר טוב אפים מנבור. שהמתין לזמרי עד שתשש כחו עד שנעשה כביצה. מוורת מרוב בעילות שבעל אותה והיא היתה כעריבה מלאה מים. מלכוד עיר. שהלכוד עיר אם היא לו אינה לבנו. לבנו אינה לבן בנו. אבל פינחס זכה לו ולדורותיו עד כוף כל הדורות שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו. וידבר ה' אל משה לאמר. (לבני) [מעל בני] ישראל [וגו'] שהיו מרגנין אחר פינחס אומרים. ראיתם בן פוטי זה יהרג נשיא שבט ישראל. בן שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז כמאן דאמר (שמות ו') ואלעזר בן אהרן לקח לו סבנות פוטיאל. אמרו סבנות יתרו היתה. כיון שראה הקב"ה שהיו מולולין אותו התחיל ליחסו פינחס בן

באור הרא"ם

ס"ד פ"ב: (מח) שמעון כולו מחויב. כי כולם פרט בעצירה:

פסיקתא פרשת פינחס זוטרותא

אלעזר בן אהרן הכהן. למשפחותם לבית אבותם. יחסתי אותם. השיב את חמתי מעל בני ישראל. החזיקו לו טובה. שהשיב את חמתי מכם. בקנאו את קנאתי בתוכם. לא נמצא איש קנא לי הוץ ממנו. אמר ראוי הוא לקנא. קנאי בן קנאי משבטו של לוי שקנא על מעשה העגל. משיב חמה בן משיב חמה בן אהרן שנאמר (נמדנר יז) ויתן את הקמרת ויכפר על העם. ולא כליתי מלמד שאלולי פינחס היו כלים. עליו אמר שלמה (משלי יז) חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה.

פס' לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. שלא יהא אדם הולק על הכהונה בדרך שחלקו עדת קרח עליו ואומר (מלאכי ג) בריתי היתה אתו החיים והשלום. גדול השלום שניתן לפינחס בכרית. גדול השלום שניתן לו שיקבלו הדורות שיתן אדם שלום לחבירו שחרית וערבית:

פס' והיתה לו ולזרעו אהריו ברית כהונת עולם. אלו כ"ד מתנות כהונה. תחת אשר קנא (ישעיה נ) תרת אשר הערה למות נפשו. ויכפר על בני ישראל. לכפר לא נאמר אלא ויכפר עד עכשיו מכפר עד שיהיו המתים:

פס' ושם איש ישראל. פירכמו הכתוב להודיעו שבחו של פינחס שלא נתפחד ממנו בקנאו לאלהיו. זמרי נקרא זמר. על שנעשה כביצה מזורת:

פס' ושם האשה המוכה המדינית כזבי. שכיזבה באביה שאמר לה אביה אל תשמעי. אלא לגדול שבהם והיא נשמעה לזמרי. בת צור. הוא שאמר הכתוב (נמדנר לא)

את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור. (ב) בעא מיניה רב כהנא מרב. לא פגעו בו קנאין מהו. אנשיה רב לגמריה. אקריוה לרב כהנא בחלמיה (מלאכי ג) בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש ה' ובעל בת אל נכר. אתא

אמר ליה לרב אקריון לי בחילמי הכי. אדכריה רב לגמרא אמר ליה בגדה יהודה זו ע"ז וכן הוא אומר (יחזקאל ג) אכן בגדה אשה מריעה. ותועבה נעשתה בישראל. זה

משכב זכור שנאמר (ויקרא יח) ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא. כי חלל יהודה קדש ה' ובעל בת אל נכר. כי חלל יהודה קדש ה' וזו זונה. ובעל בת אל

נכר. זו גויה. וכתוב (מלאכי ג) יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה וגומר. אם תלמיד חכם הוא לא יהא לו ער בחכמים ולא עונה בתלמידים. ואם כהן עם הארץ הוא לא

יהא לו בן מגיש מנחה לה'. (ג) כי אתא רבין. אמר. בית דין של השמונאי גזרו הבא על הכנענית חייב משום נשג"ז גדה שפחה גויה זונה. אמר רב חסדא הבא לימלך

אין מורין לו שיפגע. אלא דינו בידי שמים. אמר רבי אחי בר יאשיה אל תסתכל בגשים שלא תבוא לידי עבירה. רבי מיאשא בנו של ר' יהושע בן לוי אמר כל

הרואה דבר ערוה ומעלים עינו סמנה זוכה ומקביל פני שכינה. והלכה רווחת היא שאין דבר בערוה פחות משני עדים. ואין מוציאין אשה מתחת בעלה אלא עד שיראו

בדרך המנאפים. ומה שאמרו חכמים בקלא דלא פסיק או בדבר מכוער תצא. לאו להוציאה מתחת בעלה אלא להוציאה מן הנטען. שאם גרשה בעלה בקלא או בדבר

מכוער והלכה ונישאת לנטען מוציאין אותה מתחת ידי הנטען. הואיל ובעלה הוציאה משום חשד קלא דלא פסיק או משום דבר מכוער. הוי דמי. קלא דלא פסיק אמר

אביי אמרה לי אם דומי כאתא כלומר. הריטן של בני מדינה יומא ופלגא. ובלבד שלא יהו שם אויבים שמוציאין את הקול. (ג) אמר אביי מלקין על היחוד ואין אוסרין על

היחוד. והני מלי. בפנויה אבל באשת איש לא שלא להוציא לעז על בניה. וכן הלכה. והלכתא המגרש את אשתו והלכה וזינתה מותרת להזור לו מאי טעמא (דגמ' כד) והיתה

לאיש אחר. לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה. אבל אם זינתה לא נאסרה עליו. וכן פנוי שבא על הפנויה ולא כנסה והלכה ונשאת לאחר ומת מותרת

לחזור לראשון. לא יוכל בעלה הראשון אמר רחמנא והאי לאו בעלה הוא. והלכתא אמר לו עד אחד אשתו זינת והוציאה נותן לה כתובתה ואכור להחזירה שעשאה

באור הרא"ם

(ה) בעי מיניה רב כהנא מרב וכו'. כל הענין (סנהדרין כ"ב). (ג) כי אתי רבין וכו'. משום נשג"ז פס. וע"ס בחוספות משום זונה אלס הוא כסין. (ג) אמר אביי מלקין כו'. (קידושין פ"ה) וכו'.

פסיקתא פרשת פינחס וזמרתא קלב

חתיכת איסור. וכן האומר אשתו וינתה אכורה עליו: (ד) והמעיד על חבירו חייב מלקות ארבעים. והלכתא בנך הבא מן ישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן הכנענית קרוי בנך אלא בנה שלה. שנאמר (נחשית כא) וגם את בן האמה. ואין להם נחלה וירושה. ואין פומר מן ההליצה ומן היבום. בוא וראה כמה קשה הזנות שהרי בעגל נפלו בשלשת אלפי איש ואלו בזנות נפלו כ"ד אלף וכיון שנפלו כ"ד אלף אמר לו הקב"ה למשה צרור את המדינים והכיתם אותם. בשרו שלא יעמדו לפניו: פס' כי צוררים הם לכם בנבליהם. במהשבותם הרעה. אשר נכלו לכם. שלשה עבירות עברו. עבדו את פעור. אכלו זבחי מתים. באו על הגויות:

פס'. ויהי אחר המגפה ויאמר ה' אל משה ואל אלעזר. מפני מה (ס) פסוק זה מופרד להודיע כי פרשת צרור את המדינים לא היתה אלא לאחר זמן שנאמר בפרשת ראשי המטות (נמדנר לא) נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים. ולמה נאמרה פרשה זו בכאן לפי שהיתה המגפה ונפלו כ"ד אלף מישראל אמר הקב"ה בני נפלו מן המחטיאים והם המחטיאים לא יפלו וכבר כתבתי בתורה (ויקרא כ) ואת הבהמה תהרגו, ומה בהמה שאין בה דעת והואיל ובאת תקלה על ידיה תהרג. אלו המדינים שהכשילו את בני על אחת כמה וכמה לכך נאמר צרור את המדינים. ויהי אחרי המגפה. זה בשביל זה. ויאמר ה' אל משה שאו את ראש כל עדת בני ישראל. משל לרועה שהיה רועה את עדו (ו) ובא זאב וטרף (אחד) מהם עמד למנות את הצאן לראות כמה חסרו: פס'. וידבר משה ואלעזר הכהן אותם. דברו אל בני ישראל שהקב"ה צוה למנות אתכם. ד"א דברו מלשון (תהלים מו) ידבר עמים תחתינו ולאומים תחת רגלינו. כלומר הגעתם להימנות ולא סרבו על דברו:

פס'. מן עשרים שנה ומעלה. ובני ישראל היוצאים מארץ מצרים. כי כל היוצאים כבר נמנו במדבר סיני וכניהם אשר קמו תחתם נמנו בערבות מואב:

פס'. ראובן בכור ישראל. אלה משפחות הראובני ויהיו פקודיהם שלשה וארבעים אלף שבע מאות ושלשים. ובמדבר כתיב (נמדנר ה) פקודיהם למטה ראובן ששה וארבעים אלף וחמש מאות חסרו מן ראובן אלפים שבע מאות ושבעים: פס'. ובני פלוא אליאב. כדי להודיע על בני קרח שלא מתו בעדת קרח בא וסיפר על בני אליאב:

פס'. ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת קרח במות העדה באכל האש וגומר. (ז) וכבר קרח היה מן החמשים ומאתים איש. אלא אמרו קרח מן השורפים ומן הבלועים:

פס'. ובני קרח לא מתו. שהיו מנושאי המקדש שנאמר (סז) כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו. ולא נמצאו עם קרח אביהם:

פס'. בני שמעון למשפחותם. (ח) רבי (ישמעאל) אומר (נחשית מו) שאול בן הכנענית הוא זמרי בן סלוא שהכליא עונות משפחתו. ומה שמו שלומיאל בן צורישדי. שהיה במפקד במדבר סיני. ואל תתמה שהרי שאול בן הכנענית היה מיורדי מצרים וחיה עד כוף ארבעים שנה של מדבר. והא כתיב (שמות ה) וימת יוסף וכל אהיו וכל הדור ההוא. תשובתך שהרי קרח בת אשר היתה מיורדי מצרים והיית והיא נחשבת בערבות יריחו. ואין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו הוי':

פס'. אלה משפחות השמעוני שנים ועשרים אלף ומאתים. ובמדבר סיני כתיב (נמדנר ח) פקודיהם למטה שמעון תשעה וחמשים אלף ושלש מאות. (ט) חסרו משמעון (שלשה) ושלשים אלף ומאה לפי שנפלו במעשה זמרי. ואע"פ שמכל ישראל נפלו:

באור הא"ס

(ד) והמעיד וכו' חייב מלקות ארבעים. לולי כוונתו על עד ה' המעיד יחידו נדנר עיין (פסחים ק"ג:) מובנים חטא כו' מיכו. סדרם מלקות ארבעים מכה מרדות: (ה) פסוק זה מופרד. סיכקא נהמנע ספסוק: (ו) ובא זאב וטרף מהס כנ"ל: (ז) וכבר קרח וכו' פ"ס ונ"ל וכו' קרח היה מן הכ"ן איש: (ח) ישמעאל אומר שאול. כמקדדן כ"ב ה"כ רבי יוחנן: (ט) חסרו משמעון שבעה ושלשים אלף ומאה וכו' כנ"ל: הוא

פסיקתא פרשת פינחס זמרתא

משמעון יותר נפלו. כתוב כאן נמואל וכתוב להלן (גלגלית מו) בני שמעון נמואל וימין יו"ד תחת נו"ן. ואוהר לא היו לו בנים לפיכך לא נזכר בכאן וצוחר הוא זרח. כמו (גלגלית ו) צוחר תעשה לתיבה. שיהא זרח ומאיר לתיבה :

פס'. בני גר למשפחותם לצפון הוא צפיון שנאמר בפרשת ויגש :

פס'. לאזני משפחת האזני. (י) הוא אצבון שנאמר בפרשת ויגש מלשון אצית והאזין :

פס'. אלה משפחות בני גר ארבעים אלף וחמש מאות. חסרו חמשה אלף ומאה וחמשים :

פס'. (יא) אלה משפחות יהודה שבעים אלף וחמש מאות. (חסרה מהם) אלף ותשע מאות מפקודי מדבר סיני :

פס'. בני יששכר לא חילף (יג) אלא תחת ישוב לומר לך היא שיבה היא ביאה :

פס'. אלה משפחות. אלה משפחות (יג) יששכר ארבעה ושישים אלף (וארבע מאות) חסרו תשעת אלפים ותשע מאות :

פס'. (יד) בני זבולון פקודיהם (אחד ושלשים אלף) וחמש מאות (חסרו) שלשת אלפים (ומאתים) מפקודי במדבר סיני :

פס'. (טו) בני יוסף פקודיהם שנים וחמשים אלף ושבע מאות. ובמדבר סיני היו (במדבר ח) לבני מנשה בן יוסף שנים ושלשים אלף ומאתים עדפו בני מנשה

עשרים אלף וחמש מאות. כי מצאנו בנות צלפחד ממשפחותם היו והיו צדקניות. ואם הבנות כן כל שכן הזכרים ולפיכך הקדים בערבות מואב פקודי מנשה לפקודי אפרים :

פס'. (טז) אלה בני אפרים שנים ושלשים אלף וחמש מאות. וחסרו מהם שמונת אלפים :

פס'. בני בנימין לא נזכרו בכאן גרא ונעמן אחי וראש וארודי. מלמד שלא הוציאו משפחות. מופים הוא שפופם כי השופי הוא מיופה :

פס'. (יז) ופקודיהם חמשה וארבעים אלף ושישים מאות. (חסרו) מפקודי מדבר סיני עשרת אלפים ומאתים :

פס'. אלה בני דן למשפחותם לשוחם משפחת השוחמי. שוחם הוא חושים שבפרשת ויגש כמו כשב כבש. ולמה נאמר בהם אלה. לפי שהיו הולכים אחרי המשכן בסוף המחנות. דגל אפרים ודגל דן בא הכתוב ויחד להם כח ואיילות אלה לשון כח ונבירה. ופקודיהם ארבעה ושישים אלף וארבע מאות. עדפו להם בכאן אלפים פחות שלש מאות :

פס'. בני אשר. (יח) לא הזכיר כאן את ישות מלמד שלא הוליד :

פס'. ושם בת אשר סרח. זאת היתה מיורדי מצרים כענין שנאמר בפרשה ויגש. וסרח אחותם והזכירה בכאן ללמד כי היתה בחיים והיתה מכאי הארץ וזח

כח לדברי רבותינו וראיה לדבריהם על אחיה השילוני שראה את עמרם ולא נגזרה גזירה על שבטו של לוי שנאמר (במדבר יח) במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקודיכם לכל

מספרכם מבן עשרים שנה ומעלה אשר הליגותם עלי. (סס ח) ובני לוי לא התפקדו בתוכם. וכן הנשים לא היו במפקד האנשים. (ס) ור' יוחנן שאמר שזמרי הוא

שאל בן הבנענית מזה לו כח. כי אף על פי שאמר הכתוב (שמות ח) וימת יוסף וכל אחיו אין שנים או שלשה מן החשבון. וכן אמרו רבותינו ז"ל אין למדין מן הכללות

באור הרא"ם

(י) הוא אצבון וכו'. מל' חזית וסלזין ע' פירש"י: (יא) אלה משפחות יהודה ששה ושבעים אלף וחמש מאות ובמדבר כתיב ארבעה ושבעים אלף ושש מאות עדפו להם אלף וחמש מאות מפקודי מדבר סיני כז"ל וכל המאמר משוכש: (יג) אלא תחת יוב. האמור בפרשה ויגש נאמר הכא ישוב לומר לך זו היא שיבה וכו' כז"ל: (יג) יששכר ארבעה ושישים אלף. ושלש מאות ולהלן ב"ס במדבר היה ארבעה וחמשים אלף וארבע מאות כרי עדפו תשעה אלפים ותשע מאות כז"ל: (יד) בני זבולון וכו'. לפקודיהם ששים אלף וחמש מאות ולהלן ב"ס במדבר שבעה וחמשים אלף וארבע מאות עדפו להם שלשה אלפים ומאה כז"ל: (טו) בני יוסף בני. משה פקודיהם וכו' כז"ל: (טז) אלה בני אפרים וכו'. ולהלן ב"ס במדבר ארבעים אלף וחמש מאות חסרו ח' אלפים: (יז) ופקודיהם מ"ה אלפים. ו' מאות וכו' ב"ס במדבר לה' אלפים ד' מאות עדפו עשרת אלפים ומאתים כז"ל ונכאן משוכש: (יח) לא הזכיר כאן אח ישות כז"ל: (יט) ור"י שאמר

פסיקתא פרשת פינחס זוהרתא קלג

אפילו במקום שנאמר בו חוץ. (כ) פקודי אשר שלשה וחמשים אלף וארבע מאות. עדפו בני אשר בערכות מואב שנים עשר אלף פחות מאה. פס. בני נפתלי חמשה וארבעים אלף וארבע מאות. (עדפו) בני נפתלי על פקודי. מדבר סיני (שנים עשר) אלף. פס. אלה פקודי בני ישראל. (כא) שש מאות אלף (ושלשים) אלף ושבע מאות חסרו הפקודים הללו מפקודי משה ואהרן אלף ושמנה מאות ועשרים. (כב) אבל הלויים היו שנים ועשרים אלף ונמצאו כאן שלשה ועשרים אלף (חוץ מן הכהנים שללויים). פס. וידבר ה' אל משה לאמר. לאלה תחלק הארץ וגו' תנו רבנן לאלה תחלק הארץ. יד יכול לכל במשמע אחד כהנים לויים גרים ועבדים טומטום ואנדרוניגס. (כג) (נמלצו) ויאמר ה' אל אהרן בארצם לא תנחל יצאו כהנים. ובתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה אלו הלויים. לשמות ממות אבותם ינחלו. יצאו גרים ועבדים שאין להם אבות. איש לפי פקודיו יתן נחלתו. יצאו נשים טומטום ואנדרוניגס שאינן איש. (כד) ופסוק זה פלוגתא דרבי יאשיה ורבי יונתן. רבי יאשיה אומר ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ שנאמר לשמות ממות אבותם ינחלו. רבי יונתן אומר לבאי הארץ נתחלקה שנאמר אלה פקודי בני ישראל. שש מאות אלף ואלף שבע מאות ושלשים (כד) משונה נחלה זו מכל נחלות שבתורה שכל הנחלות היים יורשים את המתים וכאן המתים יורשים את החיים. משל לשני כהנים אחים שהיו בעיר אחת לזה בן אחד ולזה ג' ויצאו לגורן זה נטל סאה ואלו נטלו ג' סאין והוליקו אצל אבותם וחזרו וחלקו בשוה. כך בבאי הארץ זה נטל בית סאה ואלו נטלו ג' סאין והורישו את אבותם. פס. לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו. (כה) הרי שיצאו ממצרים עמו עשרה בנים ובכניסתם לארץ נמצאו חמשה קורא אני עליו לרב תרבה נחלתו. הרי שיצאו ממצרים חמשה בנים ובכניסתם לארץ נמצאו עשרה קורא אני עליו ולמעט תמעט נחלתו. ואיש יצאו נשים טומטום ואנדרוניגס. (כו) לפי פקודיו. מניד שלא נתחלקה הארץ אלא לכל שבט ושבט כפי מה שהיו. וכן הוא אומר (יחזקאל יז) וידברו בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נתת לי [נחלה] גורל אחד וחבל אחד ואני עם רב עד אשר עד כה ברכני ה'. ויאמר אלהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה ובראת לך שם וגומר. יתן נחלתו. (כז) יכול מעורבים ת"ל אך בגורל. פס. אך בגורל יהלק את הארץ. אך מיעט. יצאו יהושע וכלב שלא קבלו נחלה

שומרי וכו'. עיין לעיל מזה לו כח פי' מזה לו ראיה חף שהיה מיוסדי מצרים לא מת נדונו של יוסף. והיה נכאן כמז' סרח שהאריכה ימים עד לעת. (כ) פקודי. אשר נ"ג אלף ד' מאות ונמלצו היו מ"א אלף ו'. מאות עדפו וכו'. כנ"ל. (כא) שש מאות אלף ואלף שבע מאות ושלשים. ובמדבר סיני היו שש מאות אלף ושלשה אלפים וחמשה מאות וחמשים חסרו הפקודים הללו מפקודי משה ואהרן אלף ושמנה מאות ועשרים כנ"ל. ודע כן בפרשה זו רבו הסעוטים עד אין להכיל. (כב) אבל הלויים. נכאן נ"כ סעות כי כס' במדבר היו הלויים כ"ג אלף חוץ הכהנים שהיו ג' מאות ע"ש בפרש"י והוא בכבודו ה' כי במספר הסעוטים יחד ג' מאות והם היו בכבודו חבל. במספר דהכא כ"ג אלפים היו עם הכהנים שהם וסוף המלמד נכאן ע"כ הסגרתו במוסג' (כג) ופסוק זה וכו'. כל המלמד עיין בספרי וכן (כד) קי"ז) וע"כ נרשכ"ס וחוס' שנתלקו בביאור הלכה זו. (כד) משונה נחלה וכו'. חסר כאן וכו' ואלל וזה אני מקיים לשמות ממות אבותם (אחר כי ס"ל לבאי הארץ נתחלקה) וע"כ קאי המלמד משונה נחלה וכו'. (כה) הרי שיצאו ממצרים וכו'. זה קאי למאן דסוגר ליוצאי ממצרים נתחלקה הארץ קורא אני עליו לרב תרבה נחלתו וכו'. (כו) לפי פקודיו וכו'. עיין בז"א בספרי שהאריך בביאור סיבוקא זו. ובקינור אגיד לסי דברי הרמב"ן בחומש וכפי שהאריך ג"כ המורח. יהיה כוונת הלשון דהכא שלא נתחלקה וכו' אלא לפי מה שהוא היינו שנתחלק לי"ב שבטים. לפי מספר אנשיהם כפי מה שהיו בצאחם ממצרים במנין הראשון בני עשרים. וזה דקדוק לשון כפי' מה שהוא היינו כפי' המספר שהיה אז. והנה במנין השני שבערכות מואב עדפו בני משה בן יוסף יותר מכל השבטים בסכום עשרים אלף ה' מאות ממנין הראשון ע"כ נאו בקובלנא לפני יהושע מדוע נתת לי גורל א' וחבל א' ואני עם רב. ולפי דברי אלה יעלה כל הדרשות כהונן. (כז) יכול מעורבים פי' שחלק שבט א' יהיה מעורב בשבט אחר ח"ל אך בגורל ואך

פסיקתא פרשת פינחס זוטרתא

בגורל. (כח) שנאמר (בספ"ס ח) ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר. ורבותינו אמרו במסכת סוכות והלא חברון עיר מקלט היתה אלא פרוודה. פירוש מנרשיה של עיר נתנו לכלב והעיר עצמה עיר מקלט. וכן הוא אומר (יהושע כח) ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לכלב בן יפונה באחוזתו. וביהושע כתיב (ספ"ס) ויתנו בני ישראל נחלה ליהושע בן נון בתוכם. על פי ה' וגו'. לכך נאמר אך בגורל (כט) יצאו יהושע וכלב לשמות ממות אבותם ינחלו (ל) להוציא את הגרים ואת העבדים:

פס'. על פי הגורל יחלק נחלתו. מלמד שלא נתהלקה ארץ ישראל. (לא) אלא בשומא בית כור כנגד בית סאה ובית סאה כנגד בית כור:

פס'. אלה פקודי הלוי נכתבו אחר נחלת ישראל לומר שאין להם נחלה בתוך ישראל. אלה משפחות הלוי משפחת הלבני. ובפרשת ויגש כתוב (בראשית מו) לבני ושמעי (לכ) וכאן לא זכר שמעי:

פס'. ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים. סיכן אמרו יוכבד לידתה במצרים ולא הורתה במצרים:

פס'. ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן וגו' כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון. במקום אחר מקדים יהושע לכלב ללמדך ששניהם שווים:

פס'. ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה ממשפחת מנשה בן יוסף וגו'. כיון ששמעו בנות צלפחד (לג) שהארץ מתהלקת (לזכרים ולא לנקבות) נתקבצו יחד ליכול עצה. אמרו אין כרחמי בשר ודם רחמי שמים. רחמי בשר ודם על הזכרים יותר מן הנקבות. אבל הקב"ה רחמיו על הזכרים ועל הנקבות שנאמר (איכה ג) טוב ה' לקויו לנפש תדרשנו. ואמר (הגלים קמ"ה) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה מניד כשם שצלפחד היה זכאי כך היו כלם זכאין. (לד) וכשם שהיה צלפחד בכור כך היו כלם בכורי אביו של צלפחד. וכן זקנו ללמד שהיו זכאות בנות זכאי. למשפחות מנשה בן יוסף. ללמדך שכשם (לה) שהיה יוסף מחבב את ארץ ישראל כך זרעו היה מחבבה. ואלה שמות בנותיו מחלה נועה חגלה מלכה ותרצה. יכול כל הקודם בפסוק קודם במעשה ת"ל (נמדנר לו) ותהיינה מחלה תרצה חגלה ומלכה. ונועה בנות צלפחד לבני דודיהן וגו'. מניד הכתוב שכלם היו שקולות בזכות:

פס'. ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה פתח אהל מועד לאמר. אבא חנין אמר משום רבי אלעזר אמר מניד הכתוב שלא עמדו אלא בשנת הארבעים שנה שמת אהרן. לפני הנשיאים וכל העדה. מניד שהיו יושבין בבית המדרש ובאו בנות צלפחד ועמדו לפניהם. פתח אהל מועד לאמר. השיבנו על זאת ואם יש לנו חלק ואם לאו:

פס'. ואכינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו. והוא לא היה בתוך העדה. (לו) אלו מרגלים הנועדים על ה'. (לז) זו עדתו של קרח. כי בחטאו מת. שלא החטיא אחרים כי אם בגזירה שנגזרה על דור המדבר שלא יכנסו לארץ. ובנים לא היו לו. שאילו היה לו בן לא היינו תובעות:

פס'. למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו אהוזה בתוך אהי

באור הר"א"ם

ואך חלק שיהיה כל שם בפני עמנו: (כח) שנאמר ויתנו לכלב וכו'. כאשר דבר משה: (כט) יצא יהושע וכלב. שלא נכלו עפ"י הגורל אלא עפ"י ה': (ל) להוציא דגרים ואת העבדים. שאין להם משפחת בית חב: (לא) אלא בשומא בית כור כנגד בית סאה. היינו עדות כנגד זכרית: (לכ) ולא זכר כאן שמעי. עיין בספר שם משפחת העזראלי וקצת מן יסוד: (לג) שהארץ מתהלקת לשבטים כנ"ל וכ"ה בספרי. והכוונה אחרי כי הארץ נתחלקה לשבטים ע"כ חצו חלק חציהן: (לד) וכשם שהיה צלפחד בכור. עיין (כ"ב קי"ח): דרש"ם דוגש מדכתיב הכא והענרת את נחלת חציהן להן וכתיב והענרת פטר רחם: (לה) שהיה יוסף מחבב את ארץ ישראל. דכתיב והעליחם את עצמותי מזה חתם: (לו) אלו מרגלים. דכתיב עד מתי לעדה הרעה הזאת. (לז) זו עדתו של קרח

אבינו . רבי יהודה אומר אין שם אלא נחלה נאמר כאן שם ונאמר להלן (דברים כה) יקום
על שם אהיו המה . (לח) מה להלן בנחלה אף כאן בנחלה . וכי אין לו בן . הכמות
דרשניות היו . מעמא דאין . לו בן הא אם היה לו בן לא היה לנו . תנה לנו
אהוזה . לא בחזקה ולא בחצופות אלא מן הדין : **פס'** . ויקרב משה את משפטן לפני ה' . אמר רבי חירקא שמעון השוקמני היה לי
חבר מתלמידי רבי עקיבא אמר יודע היה משה שהבנות נוחלות (מ) אלא לא
היה יודע אם נוטלות בראוי כבמחזק ואם לאו . ראוייה היתה פרשת נחלות שתכתב
על ידי משה רבינו אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן לפני שמגלגלין זכות על ידי
ה' . וכאי (מא) וחובה על ידי הדין : **פס'** . וידבר ה' אל משה לאמר . זה כמודך למעלה לפרש משפט בנות צלפחד :
פס' . כן בנות צלפחד דוברות נתן נתן להם אהוזות נחלה בתוך אחי אביהם והעברתם
את נחלת אביהם להם . יפה תבעו בנות צלפחד (מב) וכן כתוב לפני במרום .
נתן נתן להם אהוזות נחלה . זו נחלת אביהן . והעברת את נחלת אביהם להם . מניה
שבנות צלפחד (מג) נטלו שלשה חלקים בנחלה . פשוט וחלק חלק אביהן שהיה בכור .
וחלק אבי אביהן . רבי אליעזר בן יעקב אומר אף חלק אחי אביהן : **פס'** .
פס' . ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו
לביתו . לאמר שיהא הדבר נוהג לדורות . איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את
נחלתו לביתו . רבי אומר אין מעביר נחלה (מד) אלא בת . הואיל ובנה ובעלה יורשין אותה :
פס' . ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחי אביו . אלו דודין מן האב : **פס'** .
פס' . ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש
אותה והיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה ה' את משה . משפחת אב
קרובה משפחה יצאו משפחות אם . והיתה לבני ישראל לחקת משפט (מה) (הורעה)
כל הפרשה כולה להיות דין . כאשר צוה ה' את משה . סדר נחלות במקרא מסועט .
והלכות מרובות : נתן התם בבבא בתרא . יש נוחלין ומנחילין נוחלין ואין מנחילין .
הבן קודם לבת . וכל יוצאי ירכו של בן קודמין . אפי' בת הבן קודמת לדודתה אהות
אביה שנאמר איש כי ימות ובן אין לו עיין עליו מכל מקום שאם יש לו זרע בן כל
שהוא הוא קודם לבת . והבן יורש את אביו בקבה ומנחיל לבן בנו אבל אם אין לו בן
ולא זרע לבן כי אם בת . הבת ובת הבת קודמת לאביו של מת . וכל יוצאי ירכה של
בת קודמין . לאחים . האחים קודמין לאחי האב . וכל יוצאי ירכו . כיצד מי שמת ואין
לו לא בן ולא בת ולא יוצאי ירכו של בן ושל בת ויש לו אחים . ויש לו למת אב .
האב קודם לאחיו שנאמר והעברתם את נחלתו לבתו ובשאר היורשים כתיב ונתתם
את נחלתו . מלמד שהבת מעברת הנחלה מן אבי אביה ונוטלתה אבל אין שאר היורשין
מעבירין נחלה מן האב לפי שהאב קודם לכל יוצאי ירכו והנחלה מסשמת והולכת
עד ראובן לפי שאין השבט כלה . ואם אין שם אחי אב ולא יוצאי ירכו חוזרין על

באור ההא"ס
קרח : דכתיב אחה וכל עדתה : (לח) מה להלן בנחלה . הנר"א הגיה בספרי לסיק מה כאן :
בנחלה חף . להלן (דכתיב יקום על שם אחיו) בנחלה . שהיבס יקח ירושת אחיו : (לס) חנה לנו אחוזה
ולא בחזקה : בספרי הג' יותר נכונה יפה כח נשים מכת אנשים אנשים אמרו נחנה ראש ונשוכה מזרימה
ונשים אמרו חט לנו אחוזה : (מ) אלא לא היה יודע אם נוטלת בראוי וכו' . עיין (צ"ב קי"ט)
הג' חבל לא היה יודע אם נוטלת חלק בכורה או לאו . והכוונה הכל' ח' כי בספק היה למשה חס ח'י
מוחזקת אזי נוטלת ג"כ חלק בכורה כי אין הכבוד נוטל בראוי כבמוחזק : (מח) ורובה ע"י הייב . קאי
על פרשת מקושש : (מד) וכן כתוב לפני במרום : יפרש מלח כן כמו (מלכים ח' כ"ט) ועל השלבים
כן שפירושו בסיס להוסיף הכיור עליו . וכמו שפירשו המצארים כן לדקה לחיים (משלי י"א) וכן הכא
כן צמות לפחד (גרונד גיפאסס) - היינו הדין הזה כבר כהונה לפני במרום : (מג) נטלו ג' חלקים
בנחלה . פי' הוא כבוד שליוצאי מצרים נחלקה הארץ והנה לפחד ואמר חביו היו בני כ' שנים ציציתם
ממצרים ע"כ נטלו צמות לפחד ג' חלקים היינו חלק לפחד ושני חלקים בנכסי חביו חפר כי הוא היה
בכור . והלשון דהכא חינו מדוקדק : (מד) אלא בת . חס בעלה משכס אחר חזי מעביר בנחלה משכס
לשכס : (מה) הורעה וכו' . ע"ס ודרך להיות הורעה כל המרשה להיות דין ועיין (צ"ב קי"א) :

פסיקתא פרשת פינחס זמרתא

הקרב שבמשפחה. והאחין מן האם לא נוחלין ולא מנחילין. והבן יורש את אמו. והיא אינה יורשת את בנה. וכן הבת יורשת את אמה שנאמר וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל. וכן מצאנו בת יורשת שני מטות זו שאביה משבט אחד ואמה משבט אחר ומתו וירשתה. והבן קודם לבת בנכסי האם ובנכסי האב. ובנות האחיות נוחלין ולא מנחילין. האשה את בנה והאשה את בעלה מנחילות ולא נוחלות. והאחים מן האם לא נוחלין ולא מנחילין. ומניין שהבעל יורש את אשתו שנאמר (נחמדנר לו) וכל בת יורשת נחלה. ולא תכוב נחלה ממטה למטה אחר ואי זו היא כיבת נחלה למטה אחר זו בעלה שהוא אחר והוא יורשה והנהלה מסוככת לו:

פס'. ויאמר ה' אל משה עלה אל הר העברים. זו נחלת בני ראובן ובני גד שבשעה ד שנכנס משה לנחלת בני ראובן ובני גד שמתו. ואמר כמדומה אני שהתיר לי נדרי התחיל שופך תחנונים. ללמדך שאפילו אדם יודע שנגזרה גזירה עליו אל ימנע עצמו מן הרחמים ומן התחנונים שנאמר (דברים ג) ואתחנן אל ה' בסיני תחנונים. בעת ההיא. בשעה שנחלקה הארץ לבני גד ולבני ראובן שנאמר (שם) ואת הארץ הזאת ירשנו בעת ההיא לאמר. הודיעני נאם נכנס אני ואם לאו:

פס'. וראיתא אותה ונאספת אל עמך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך. מלמד שנתאוה משה למות כמיתתו של אהרן:

פס'. כאשר מריתם פי במדבר צין במריבת העדה להקדישני במים לעיניהם הם מריבת קדש מדבר צין. אמר רבי אלעזר המודעי בוא וראה כמה חביבין צדיקים לפני הקב"ה שבכל מקום שמזכיר מיתתו. שם מזכיר סורחנן. וכל כך למה כדי שלא ליתן פתחון פה לבאי העולם לומר מעשים היו להם בסתר ולכך מתו. וכן בארבעה מקומות מזכיר מיתת בני אהרן ושם מזכיר סורחנן להודיעך שלא היתה בהם אלא זו בלבד. וקל וחומר ומה אם בשעת הכעס חס הקב"ה על הצדיקים בשעת רצון לא כל שכן. וכן הוא אומר (ישעיה מט) בעת רצון עניתך וביום ישועה עזרתך וגו' הם מריבת קדש מדבר צין. לא היה בהם שום דבר אחר:

פס'. ויאמר משה אל ה' לאמר. בוא וראה שבחן של צדיקים שכשנפטרין מן העולם מניחין צורך עצמן ועוסקין בצרכי צבור לאמר השיבני על זאת והודיעני אם מסנה אתה עליהן פרנס. עד שהשיבו הקב"ה שנאמר קח לך את יהושע בן נון איש אשר רצה בו. אמר רבי אלעזר בן עזריה (מו) בארבעה מקומות ביקש מהקב"ה והושיבו:

פס'. יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה. מניד שכל הרוחות אין יוצאות אלא מלפניו. רבי אלעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר זה סימן יהא בידך שכל זמן (מו) שהאדם נתון בחיים נפשו ביד קונו. שנאמר (איוב יג) אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש. איש על העדה. זה יהושע שנאמר קח לך את יהושע בן נון איש וגו'. ולמה פרטו הכתוב שלא להטיל מחלוקת בין בניו ובין בני אחיו: ר' תנחומא דרש יפקוד ה' אלהי הרוחות. אמר משה לפני הקב"ה רבוננו של עולם אלהי הרוחות אתה. ומבין מה בלב כל אחד ואחד. ודעת כל הבריות גלויים לפניך שאין דעתן של בניך דומה זה לזה. מנה עליהם פרנס שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו. ד"א יפקוד ה' (מח) רוצה היה משה רבינו שיהיו בניו יורשים שורתו והתחיל לבקש מלפני הקב"ה יפקוד ה' וגו'. א"ל הקב"ה (מסלי כו) נוצר תאנה יאכל פריה אתה יודע שהרבה שרתך יהושע והיה משכים ומעריב לבית הוועד והוא היה מסדר את הספסלים ופורש את המחצלות. קח לך את יהושע בן נון:

פס'. אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניו. במלחמה לא בדרך שאחרים עושין שמשלהין חיילות והן באין בכוח אלא כשם שעשה משה דכתיב (דברים ג) ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו וגו'. וכן יהושע שנאמר (יהושע ה)

ב א ו ר ה ר א"ס

(ט) בד' מקומות ביקש וכו'. ספרי מפורש בד' מקומות: (מו) שהאדם נתון בחיים נפשו ביד קונו וכו' מת נשמתו מהנה בלוצר דכתיב והיה נפש חיוני נכונה בלוצר. (מח) רוצה היה משה. בתנחומא מה ראה לבקש כבוד כזה אחר סדר נחלות אלא כיון שירשו נמות ולסמך בנכסי אביהם אחר משה

פסיקתא פרשת פינחס זמרתא

שאמר לו הקב"ה למשה עד שאזתה מפקדיני להפקיד עליהם איש. פקוד את בני שלא ימחדו בי ושלא ימירו את כבודי. צו ציווי מיד בשעת מעשה ולדורות: פס'. ואמרת להם. להזהיר בית דין על כך אזהרה לב"ד שיעשו להקריב קרבנותם. (נ"ה) את קרבני. זה הדם. לחמי. אלו האמורים. שנאמר (ויקרא ג) והקטירים הכהן המזבח להם אשה לריח ניחוח כל חלב לה'. (נ"ו) לאשי. אלו קמצים ולבונה. (נ"ז) ריח ניחוחי. אלו בזיכי לבונה של להם הפנים. (נ"ח) תשמרו. שיהא מבוקר. להקריב לי במועדו מופנה לדון הימנו גזרה שוה נאמר כאן במועדו ונאמר להלן בפסח במועדו (נ"ט) מלמד שדוחה את השבת:

פס'. ואמרת להם. זו אזהרה לבית דין. זה האשה אשר תקריבו לה. שתהא הקרבתם לשם. כבשים בני שנה. למדנו לכבש שהוא בן שנה. תמימים. שיהו מבוקרים. שנים ליום. (ס) כנגד היום. (ס"א) מיכן אמרו תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מזרחית ושל בין הערבים נתון על קרן מערבית דרוםית. על מבעת שניה. עולת תמיד. עולה כליל. תמיד אפילו בשבת:

פס'. את הכבש אחד למה נאמר (ס"ב) לפי שהוא אומר ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה' ואומר (שמות כ"ט) וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד. יכול יקריב ארבעה ת"ל את הכבש אחד תעשה בבקר. שלא להוסיף ולא לגרוע. ד"א את הכבש אחד. אם נאמר כבש למה נאמר אחד אלא מיוחד שבעדרו. וכן הוא אומר (מלאכי ה') וארור נוכל ויש בעדרו זכר:

פס'. ועשירית האיפה סלת. אחד מעשרה מאיפה. סלת מן החטים. (ס"ג) למנחה בלולה בשמן. להוציא את השלוק. כתית רביעית ההין. כתית לגזרה שוה. למנחות ולמנורה:

פס'. עולת תמיד העשויה בחר סיני. מקיש עולת תמיד לעולת הר סיני. (ס"ד) מה עולת הר סיני על גבי המזבח אף עולת תמיד על גבי המזבח. דברי ר' ישמעאל. (ס"ה) ר' עקיבא אומר מה עולת הר סיני טעונה נסכים אף עולת תמיד טעונה נסכים: פס'. ונסכו רביעית ההין לכבש האחד. (ס"ו) חי אתה מנסך ואין אתה מנסך מזוג. בקדש הסך נסך שבר. שיתנסך בו בקודש (ס"ז) והקדש יבלעו. רבי נתן אומר בקדש הסך נסך שבר. (ס"ח) להביא את המים:

פס'. ואת הכבש השני תעשה בן הערבים. יכול אם הקריב בבקר לא יקריב בין הערבים. ת"ל ואת הכבש השני. מגיד שאם לא הקריב יקריב בין הערבים. ודבר זה בדבר שבית דין אנוסים או שוגגין. (ס"ט) אבל מזידים עבר היום במל קרבנו.

באור הרא"ם

אחזי' שהולכין אחריו במלחמה: (נ"ה) את קרבני. זה הדם דכתיב והקריבו בני אהרן את הדם: (נ"ו) לאשי אלו קמצים ולבונה. שהקומץ ולבונה עולה כולה לאשים: (נ"ז) לריח ניחוח. אלו בזיכי לבונה שיש להם ריח: (נ"ח) תשמרו. שיהיו מבוקרים וימים קודם שחיתם: (נ"ט) מלמד שדוחה את השבת. היינו שחיתת הססח כשהל"ד בשבת כי גבי תמיד לא אלמריך דכדיא כתיב וזיום השבת שני כבשים: (ס) כנגד היום. דריש ליום הוא השמש כמו (יחזקאל ל') ונתחפנתם חשך היום: (ס"א) מכאן אמרו ר' עקיבא. סיה נשחט על קרן צפונית מערבית של בין הערבים נשחט על קרן מזרחית צפונית כנ"ל: (ס"ב) לפי שהוא אומר זה האשה וכו'. שנים ליום עולת תמיד. ונאמר בפ' תנוס ג"כ כבשים בני שנה שנים יכול יקריב ארבעה שנים מבוקר ושנים בערב (ד"ה דקרא צ"ה) חנוה קרבן אחד חוץ מה שכתוב כאן) ת"ל את הכבש האחד שלא להוסיף ולא לגרוע: (ס"ג) למנחה בלולה בשמן כתית. להוציא את השלוק כנ"ל ומילת כתית דריש: (ס"ד) מה עולת הר סיני ע"ג המזבח. דכתיב ויצן מזבח החת הסך וכו' וישלח את נערי צ"י ויעלו עולות וסגרי עולה שהקריבו במדבר עולת תמיד הוא: (ס"ה) ר"ע אומר מה עולת כו'. עיין ספרי ולפי גרסת הגר"א וכן הניה החכם הספרדי ז"ל להיפך מה עולת תמיד טעונה נסכים דכתיב דכדיא דקרא ונסכו רביעית ההין אף עולת הר סיני טעונה נסכים: (ס"ו) חי אתה מנסך. מלכתיב רביעית ההין שחם יסיה יין חי רביעית ההין: (ס"ז) והקדש יבלעו. היינו לתוך השיתין: (ס"ח) להביא את המים. היינו נחג הסוכות מנסך ג"כ מים: (ס"ט) אבל מזידים עבר היום במל קרבנו. ופ"ש (מנחות ג') שמטיק הס"ס דווקא אותן כבשים לא יקריבו אבל כבשים אחרים יקריבו בין הערבים כי מנחה מה חטא ע"כ הני' דהכא כמל קרבנו ע"ג:

קלו

זוהרתא

פרשת פינחס

פסיקתא

כמנחת הבקר וננסכו תעשה מלמד (ט) שהזבח קריב ונסכין קריבין עמו. אשה ריח
 נוחה לה. נחת רוח לפני מי שאמר ונעשה רצונו: לה' אמר רבי שמעון בן עזאי צא
 וראה. כל הקרבנות שבתורה לא נאמר בהם אלהים אלהיך ולא שדי ולא צבאות אלא
 יו"ד ה"א שם מיוחד שלא ליתן למינים לרדות. נאמר ריח נוחה בשור הגם ונאמר ריח
 נוחה בצאן וכן בעוף (טא) ללמדך שאין לפניו לא אכילה ולא שתיה אלא שיאמר ויעשה
 רצונו שנא' (מסלי ח) אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחיו:
 פס'. וביום השבת שני כבשים. (עב) יצא שבת לידון בקבועה להביא בו מוסף. שני
 כבשים בני שנה. שיהו שוין. תמימים. (עג) שיהו מבוקרים. ושני עשרונים
 סלת מן ההמים. מנחה בלולה בשמן: כדין כל הכלולות. ונסכו. כשיעור נסכו כבש.
 מלמד שעבודת מקדש דוחה את השבת: פס'.
 פס'. ובראשי חדרשיכם. יצאו ראשי חדשים לדון בדין אחד: תקריבו עולה לה'
 פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים: פס'.
 פס'. ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר. רבי אלעזר בר' צדוק אומר (עד) הין היה במקדש.
 וכמין שנתות היו בו עד כאן לפר עד כאן לאיל עד כאן לכבש. זאת עולת
 הדיש בחדשו. ולא (עז) עולת חדש זה בחדש אחר. לחדשי השנה שלא תאמר ובראשי
 חדשיכם (עז) מיעוט חדשים שנים. ת"ל לחדשי השנה: פס'.
 פס'. ושעיר עזים אחד. מיוחד שבעדר. לחטאת לה'. לכפר על קבר התהום הטא
 שאין יודע בו. אלא הקב"ה. על עולת התמיד יעשה ונסכו. מלמד (עז) שאין
 מוספין קריבין אלא בינתיים בין תמיד של שחר של בין הערבים: פס'.
 פס'. ובחדש הראשון (עח) בארבעה עשר יום לחדש וגומר. קבעו הכתוב הובה.
 מצות יאכל. דבר הבא לשם חימוץ ממנו אתה אוכל מצות. ואיזה זה זה.
 חטה. ושעורה. וכוסמת. שכולת שועל. ושיפון. יצאו ארז ודוחן ופרגין
 ושומשטין שבאין לידי סרחון:
 פס'. ביום הראשון מקרא קדש. (עט) אירעו במאכל. ובמשתה ובלבוש נקיה. כל
 מלאכת עבודה לא תעשו. מגיד שאסור בעשיית מלאכה:
 פס'. והקרבנות אשר עולה לה' פרים בני בקר שנים ואיל אחד. מלמד שאם לא
 מצא איל ומצא פרים או מצא פרים ולא מצא איל אין מעכבין זה את זה:
 פס'. ומנחתם סלת בלולה בשמן וכו' ועשרון וכו' ושעיר חטאת אחד מלבד עולת
 הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה. מגיד הכתוב שעולת הבקר היא
 עולת התמיד. ומה ת"ל אשר לעולת התמיד לימד על הקרבנות שכל התמיד מחבירו
 הוא קודם את חבירו ויום טוב הראשון של פסח. הוא בנין אב לכל הקרבנות שכל
 התמיד מחבירו קודם את חבירו:
 פס'. כאלה תעשה ליום. בכל יום ויום שלא להוסיף ושלא לגרוע. על עולת התמיד.
 לימד על המוספין שאין קריבין אלא בין תמיד של שחר לתמיד של בין הערבים:
 פס'. וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה'. שתהא חדשה לכל המנחות: שלא
 הקדימנה מנחה אחרת. (פ) מיכן אמרו אין מביאין מנחות ובכורים. (פא) ומנחת

באור הרא"ש

(ט) שהזבח קריב היינו לכל תמיד יקריב אתו הנכסים. ולא שיקריב השני תמידין ולא"כ הנכסים:
 (טא) ללמדך שאחד המרצה ואחד הממעיט שוין לפני הקב"ה שאין לפניו אכילה ושתייה אלא שאמר
 וכו' כ"ל: (עב) יצא שבת לדין בקבועה. אחרי כי מוסף שבת קבועה ע"כ דוחה שבת ולא קרבנות
 אחרים: (עג) שיהו מבוקרים. מע"ש: (עד) הין היה במקדש. (מנחות סז): (עז) לא עולת
 חודש זה וכו'. היינו שיכול אם לא הקריבו בחודש א' לא יקריבו בחודש שלאחריו של קרבנות. וכו'
 כהדיא בספרי: (עז) מיעוט חדשים שנים. ולא יקריב בשנה רק שני חדשים: (עז) שאין מוספים
 קריבים וכו'. וכ"כ גבי מוספי ר"ח שקרבין בלמנע. וכ"כ כהדיא בספרי: (עח) בארבעה עשר יום
 לחודש. פסח לה' קבעו הכתוב חונה. עיין במפרשי הספרי שמדקו. נפירושו. ול"ל ככוונת קצת
 הכתוב חונה פ' בין חונות הקבועות להם זמן היינו שידמה שבת אס' חל י"ד בשבת ועיין (פסחים סז)
 דרש ממועדו: (עט) אירעו במאכל ובמשתה. מרעט על מקרא קודש מלמע קודש: (פ) מכאן
 אמרו (מנחות ס"ח): (פא) ומנחת ברהמה. היינו מנחת נכסים של נהמה:
 שלא

פסיקתא : פרשת פינחס : זמרתא

בהמה קודם לעומר . ואם הביא פסול . קודם לשתי הלחם לא יביא ואם הביא כשר . ומה הפרש בין עומר לשתי הלחם . הקודם לעומר אסור לגבוה ולהדיוט . לפיכך אם קרבו לא יעלו . הקודם לשתי הלחם אסור לגבוה ומותר להדיוט . לפיכך אם קרבו יעלו. רבי טרפון אומר הואיל והעומר מתיר ושתי הלחם מתירות . אם למדתי למנהות הקדומות לעומר שהן פסולות אף הבאות קודם לשתי הלחם יהיו פסולות . אמר רבי יהודה בן נחמיה לא אם אמרת במנהות הבאות קודם לעומר שהן פסולות (פג) שלא כשרו לא לגבוה ולא להדיוט . תאמר במנהות הבאות קודם לשתי הלחם שהן פסולות שהוכשרו להדיוט . נסתכל בו רבי עקיבא וצהבו פניו אמר לו ר' יהודה בן נחמיה צהבו פניך על שהשבתה את הזקן תמה אני עליך אם תאריך ימים . אמר רבי יהודה בר' אלעאי בפסח היה הדבר וכשבאתי בעצרת אמרתי היכן הוא יהודה בן נחמיה אמרו לי הלך לבית עולמו . בשבועותיכם : אמר רבי טוביהו ברבי אליעזר ז"ל חזרתי על כל עניני המועדות ולא מצאתי חג שבועות שנקרא עצרת . ורבותינו ז"ל קראו בכל מקום עצרת לחג השבועות והוא לשון תרגום דאמר אנקלוס הגר בעצרתכון . נאמר עצרת בשביעי של פסח ונאמר עצרת בשמיני של חג . להקישו ללינה דכתיב (דברים טו) בחג המצות ובחג השבועות ובחג הכוכות הוקשו זה לזה :

פס'. והקרבתם עולה לריח ניחוח לה' וגו' . ומנחתם וגו' . עשרון וגומר . שער עזים וגומר . מלבד עולת התמיד ומנחתה תעשו תמימים יהיו לכם ונסכיחם . מה ת"ל יהיו לכם . אתה מקריב (פג) חוץ מן האמורים בתורת כהנים. פרים בני בקר שנים ואיל אחד . הרי מי שמצא פרים ולא אילים מצא אילים ולא כבשים שומע אני לא יקריב עד שימצא את כולם . ת"ל (פד) (שבעת ימים תקריבו אשה לה') אפי' אחד מהם . (פה) יהיו לכם ונסכיחם מקיש נסכים לבהמה מה בהמה נפסלה במומין או אם חכרה או אם יתירה . אף נסכין נפסלין במומין ובחסר וביתר :

פס'. ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם (שבתון זכרון) [יום] תרועה מקרא קדש ולהלן הוא אומר (ויקרא כג) [שבתון] זכרון תרועה יהיה לכם כאן שחל בשבת כאן שחל בחול . בשבת זכרון תרועה בחול יום תרועה :

פס'. ועשיתם עולה . מה נשתנה יום הזכרון שכתוב ועשיתם עולה שכל המועדות כתוב והקרבתם עולה וכאן כתיב ועשיתם עולה מפני שהאיל קרניו לשופר היו געשות . וכן אמר רבי יהושע במסכת קינים כשהוא חי קולו אחד . נשחט קולו שבעה . כיצד שני קרניו שתי שופרות . שתי שוקיו שתי חלילים עורו לתוף (פו) מעיו לכנורות . לכך נאמר כאן ועשיתם עולה לפי שיש בו עשייה אחרת חוץ מהקרבנה . ד"א ועשיתם עולה . מלמד שכל המשמר את המועדות כראוי כאילו שותף עם הקב"ה במעשה בראשית שנאמר (זלאתי נ) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים לכך נאמר בראש השנה ועשיתם שבתשרי גברא העולם :

פס'. ובעשור לחדש השביעי הזה . מה ת"ל הזה (פג) שיהוא כל התקיעות של חדש הזה שוות. מקרא קדש יהיה לכם . קדשהו בככות נקייה :

פס'. ועניתם את נפשותיכם. (פה) וכל מלאכה לא תעשו בעצם. משונה יום הכפורים הזה שנא' בו כל מלאכה שהיא מותרת . כגון הדלקת האש ובישול וצורכי האכילה :

באור הרא"ם

(פג) שלא כשרו וכו' . שחדש אסור קודם לעומר : (פג) חוץ מן האמורים . בת"כ נס' אמור ז' כנשים פר אחד ואילים שנים והס' צלו להחיר את הלחם . וכאן הוא מונח היום : (פד) ת"ל שבעת ימים וכו' . עיין ספרי צהג' הגר"א הגיה הקרא והקרבתם עולה אפילו ח' מהם וגזון כי זה הקרא כתיב הכל בחג השבועות : (פה) יהיה לכם חסד וכו' תמימים יהיו לכם ונסכיחם מקיש נסכים וכו' . וממין גבי נסכים יין שעלה בו קמחין פסול : (פו) מעיו לגבלים . בני מעיו לכנורות כז"ל : (פז) שיהיה כל התקיעות כו' . שגם ציו"כ של יוצל היו תוקעין : (פח) וכל מלאכה וכו' . צענא משונה וכו' . כל הפסקא הוא בטעות גם ליון הקרא וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הוא נס' אמור . ע"כ הרבה פעמים נפל צוה . והגני לציין לפי דעתי שכל קרא דהכא . כל מלאכה לא תעשו משונה יו"כ שנאמר בו כל מלאכה לא תעשו (ולא נאמר מלאכה עבודה כמו בכל הרגלים) ללמדך שציו"כ אסור אפילו עבודה אוכל נפש :

פסיקתא : פרשת פינחס : זוטרתא קלו

פס' : שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד. הוּן מִשְׁנֵי הַשְּׁעִירִים. הַאֲמֹרִים בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים. (פס) וְלִמָּחָה נֹאמַר בַּעֲצֻרַת וַיּוֹם. הַכְּפֹרִים שְׁעִיר. מְקִישׁ עֲצֻרַת לַיּוֹם הַכְּפֹרִים. מִתּוֹם יוֹם הַכְּפֹרִים יוֹם מִתֵּן תּוֹרָה אִף עֲצֻרַת יוֹם מִתֵּן תּוֹרָה. מִפְּנֵי שְׁלֹחַת הָרָאשׁוֹנִים נִתְּנָה בַּיּוֹם הַכְּפֹרִים. וְעִשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת נֹאמְרוּ בַּעֲצֻרַת. וְכֵדֵי. לְהוֹצִיא מִלִּבָּן שֶׁל צְדוּקִים שְׁאוּמְרִים מִתֵּן תּוֹרָה לֹא הִיטָה בַּעֲצֻרַת. לִכְךָ הֻקְשׁוּ זֶה בִּזְמַן בְּשַׁעִיר שְׁעִיר. (פס) וְלִמָּחָה עוֹלָה שֶׁבַע עֲצֻרַת מִלֵּא לְלַמֵּד שֶׁבַע שָׁשָׁה בְּסִינַי נִתְּנָה תּוֹרָה וְעִשְׂרֵת חֲלָה לְהִיטָה בְּשָׁשָׁה בְּסִינַי וְלֹא כִּמוֹ שְׁאוּמְרִים הַתּוֹעִים עֲצֻרַת לְאַחַר הַשָּׁבָת. כִּלְזִמֵּן שִׁבּוּא. קִימָא לֵן דְּלֹא : **פס' :** (פס) וּבַחֲמִשָּׁה עֶשְׂרִי יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי. קִבְעוּ הַמָּקוֹם חוֹבָה : (פס) וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה וְגוֹמַר וּמִנְחָתָם סֶלֶת וְגו' . וְעִשְׂרוֹן וְגו' לְנִסּוֹךְ הַמִּים בַּחֲגֵי הַיְּהוּדָה עֲקִיבָא אוֹמַר אִמְרָה תּוֹרָה הֵבֵא עוֹמֵר בַּפֶּסַח כְּדֵי שֶׁאֲבָרַךְ לָכֶם תְּבוּאָה שֶׁבַע שְׁדוֹת. הֵבֵא בְּכוֹרִים בַּעֲצֻרַת כְּדֵי שִׁיתְּבָרְכוּ לָךְ פִּירוֹת הָאֵילָן : (פס) אִף לְנִסּוֹךְ הַמִּים בַּחֲגֵי כְּדֵי שִׁיתְּבָרְכוּ לָכֶם גִּשְׁמֵי בְרָכָה : ר' יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָה אוֹמַר נֹאמַר בְּשָׁנֵי וְנִסְכֵּיהֶם וְנֹאמַר בְּשָׁנֵי וְנִסְכֵּיהֶם בְּשָׁבִיעִי כְּמִשְׁפָּטָם : נְתוּסָפוּ עֲלֵיהֶם מִים : נִמְצְנוּ לְמִדֵּין לְנִסּוֹךְ הַמִּים מִן הַתּוֹרָה. וְתִיקוֹן נִסּוֹךְ הַמִּים בְּמִסְכַּת סִנְכָה בַּפֶּרֶק. הַחֲלִיל : (פס) **פס' :** בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי. מִלֵּמָּחָה שְׁמִינִי חָג בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ שֶׁנֹּאמַר בַּיּוֹם גָּלִיב וּבַיּוֹם שְׁכוֹלִים כְּתוּבִים וְאִי חוּץ מִשְׁמִינֵי לְלַמֵּד אֵין אוֹת חֲסִדָּה אוֹ יִתְיָרָה בְּתוֹרָה וְהוּא דְּבָרָה רַק. שְׁנֵא' (דְּנִרִּי לֵב) כִּי לֹא דְּבָרָה רַק הוּא מִכֶּם : עֲצֻרַת תְּהִיָּה לָכֶם : אֵין עֲצֻרָה אֵלֹא בְּנִסְכָּה שֶׁנֹּאמַר (יִרְמִיָּה לֵב) וְאִנִּי עֲצוּר בַּחֲצֵר הַמִּטְרָה : (פס) **פס' :** וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה רִיחַ נִיחוּחַ לָהּ פֶּרֶא אֶחָד. אֵיל אֶחָד וְגו' : מִלֵּמָּחָה שְׁאֵם לֹא מִצָּא פֶּרֶא מִבֵּיא אֵיל וְאֵין מִעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה : פֶּרֶא אֶחָד אֵיל אֶחָד : שְׁבַעִים פְּרִים הֵיוּ נִקְרָבִים בַּחֲגֵי כְּנֶגֶד שְׁבַעִים אוֹמוֹת הָעוֹלָם. וְפֶרֶא אֶחָד אֵיל אֶחָד בַּעֲצֻרַת כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וְכִשְׁם שֶׁהֵיוּ פְרֵי הַחֲגֵי מִתְּמַעֲטִים וְהוֹלְכִים כֵּךְ הַכְּנַעֲנִים כְּלִים וְיִשְׂרָאֵל אֵין כְּלִים : וְכֵן הוּא אוֹמַר : (פס מו) כִּי אֶעֱשֶׂה כֹלָה בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדְחַתִּיךָ שְׁמָה וְגו' וְנִקָּה לֹא אֲנִיךְ. כְּלוּמָר לֹא אֶעֱשֶׂה בְּךָ נִקּוּן כְּפִים וְלֹא תִחַסְרוּ מִן הָעוֹלָם : וְכֵן הוּא אוֹמַר (דְּנִרִּי לֵב) (פס) הֵן עַם לְבַדָּד יִשְׁכּוּן : וְאוֹמַר (פס לֵב) ה' בְּדָד וְנַחֲנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֹכַר : **פס' :** אֵלֹהִים תַּעֲשׂוּ לָהּ בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנְּדָרֵיכֶם. אֵלֹהִים נִדְרִים וְנִדְבוֹת שֶׁמִּבִּיאִים בְּרִגְלָהּ וְלִשְׁלֵמִיכֶם (פס) לְהִבִּיאַ שְׁנֵדָה קוֹדֶם הַרְגֵּל : (פס) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵבֵא הַכְּתוּב לְהַפְסִיק בֵּין נִדְבָה לְנִדְרִים : כֹּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה מִלֵּמָּחָה שֶׁהַמִּצְוֹת צְרִיכוֹת לִימוּד. וְהוֹרָאָה לְיִשְׂרָאֵל אֵלֹהִים. הַלְכוֹת שֶׁנֹּאמְרוּ עַל פִּה. וּפִירוּשׁ הַמִּצְוֹת שֶׁנִּתְקַבְּלוּ מִפִּי מֹשֶׁה בִּקְבֻלָּה. וְזֶה תֹאמַר לְמָחָה לֹא נִכְתְּבוּ בִּפְרִיזָה. (קִלְמֵי יֵב) עֲשׂוֹת כְּפִירוֹם הִרְבָּה אֵין קֶץ : וְלֹא עוֹד אֵלֹא שְׁנֵתֵן הַקֶּב"ה תּוֹרָה שֶׁתְּהֵא עִמָּל בְּתוֹם יוֹסֵם וְלִילָה (יִסּוּעַ לֵב) כִּי אִזוֹ תְּצַלִּיחַ אֶת דְּרִכְיָךְ וְזֶה תִּשְׁכִּיל : (פס) **פרשת ראשי המטות** : (פס) כְּמוֹת מוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדּוֹר מִשְׁתַּדּוֹר וְלֹא תִשְׁלֵם (קִלְמֵי פ)

מה כתוב למעלה מן הענין (פס) כֹּאֲשֶׁר תִּדּוֹר נִדֵּר לֵאלֹהִים אֵל תֹּאמַר לִשְׁלֹמֹה כִּי אֵין חֲפֶץ בְּכִסְיִים אֶת אֲשֶׁר תִּדּוֹר שְׁלֵם. וְתִנִּיא מוֹב מוֹת וּמוֹת שֶׁאֵינוֹ נִדְרָה כֹּל עֵינָה מִמִּי שְׁנוֹדֵר וְאֵינוֹ מִשְׁלֵם וּמִמִּי שְׁנוֹדֵר וּמִשְׁלֵם. מוֹב הוּא שֶׁלֹּא יִדּוֹר כֹּלֵל וְנִקְרָא הַפְּסוּקָה כֵּן אַע"פ שֶׁאֵת אֲשֶׁר תִּדּוֹר תִּשְׁלֵם מוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדּוֹר כֹּלֵל. וְכֹל שֶׁכֵּן מִשְׁתַּדּוֹר וְלֹא תִשְׁלֵם שֶׁהוּא נִקְרָא עֲבָרִין שֶׁהוּא הַקֶּב"ה לְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִהְיֶה רְגִילִין בְּנִדְרִים וּבְשִׁבוּעוֹת שֶׁלֹּא

ב א ו ר ה ר א " ס
(פס) וְלִמָּחָה נֹאמַר בַּעֲצֻרַת וַיּוֹם שְׁעִיר. כֹּלֵל וְלֹא וְלֹא וְכֹלֵל הַרְגִלִּים כוּא"ו : (פס) עוֹלָה שֶׁבַע עֲצֻרַת סֶלֶא. כוּא"ו וְכֹלֵל כְּתִיב עַלֵּי כֹלֵל וְלֹא : (פס) וְכֹלֵל לְחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קוֹדֶשׁ וְכו' : וְהַנּוֹחֵס חָג לֵב ו' יָמִים : וְכֵדֵי נֹאמַר קִרְבֵּן חֲגִיגָה בִּפְּי' אִמּוֹר וְכֹל וְחֹזֵר וְשָׁנָה עֲלֵיו כֹּאֵן לְקוֹנְעוֹ חוֹבָה : כֵּן פִּירֵשׁ חֲכָם הַסֵּפֶר : (פס) אִף נִסְכֵּי מִים כֵּחַ כְּדֵי שִׁיתְּבָרְכוּ כוּא"ו : (פס) עַם לְבַדָּד יִשְׁכּוּן : וְסִפֵּי דִקְרָא וְנִקְרָא לֹא יִתְחַשֵּׁב : (פס) לְהִבִּיאַ שְׁנֵדָה קוֹדֶם הַרְגֵּל : ע"כ נִקְרָא שְׁלֵמִיכֶם לְשׁוֹן שְׁלֵם וְסוֹדֵקוֹן מִמֶּה שֶׁכֵּדֵי דִל : (פסיקתא) כוּן

פסיקתא פרשת מטות זוטרותא

יבואו לידי עבירה אבל נשבע אדם לקיים את המצוה שנאמר (תהלים קיט) נשבעתי ואקיימה לשמור וגו'. ואע"פ שמושבע ועומד מהר סיני הוא לזרז עצמו למצוה מותר. ולמה נכמכה פרשת נדרים לפרשת הקרבנות לפי שנדרי הקרבנות (ה) כיון שעבר עליו הרגל חייב שנאמר (דברים כג) לא תאחר לשלמו (סס יג) ובאת שמה והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו' וכתוב למעלה מן הענין (צמדכ כט) אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדרתיכם ונדבותיכם וגומר. הכמיה נדרי ביטוי לנדרי הקרבנות: וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל. למה נאמר לפי שהוא אומר בפרשת בהעלותך (סס) ותקעו בהן ונועדו אליך כל העדה. וכתוב (סס) ואם באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים וגו'. יכול כל הקודם במקרא קודם את חבירו במעשה. שיהיו העדה מתכנסין קודם הנשיאים. ת"ל וידבר משה אל ראשי המטות. לבני ישראל לאמר. הואיל ונאמרו דברות בתורה סתם ופרט באחד מהם שהנשיאים קודם פורט אני בכל הדברות שהנשיאים קודם. ה"א אל ראשי המטות הדרגה נדרים על פי מומחין. וזה הדבר אשר צוה ה' ואע"פ שכל הנביאים היו מתנבאים בכה אמר ה' נתוסף [משה] שנתנבא בזה הדבר. זה הדבר אשר צוה ה'. הבעל מופר ואין חכם מיפר. (פ) חכם מתיר ואין הבעל מתיר. ומנ שנדרתו נשבע ונתחרט בא אצל חכם ומתחרט ומתיר לו נדרו או שבועתו. וכשמתיר לו נדרו או שבועתו צריך החכם שיאמר בלשון הזה שרי לך ומחול לך. אבל אם אמר מופר לך מובטל לך לא אמר כלום. (ג) אמר רב יהודה אמר שמואל מנין שיש היתר לנדר ולשבועה ת"ל לא יחל דברו. הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו ופותחין לו בחרטה אם היית יודע שכך וכך היה בא לך היית נודר אם אמר לאו זו היא חרטה והלכתא הפרת נדרים ביהיד מומחה. ובלילה ואפי' בשבת ובקדוש (ד) והלכתא נדר שהודת על דעת רבים אין לו הפרה. והני מילי לדברי השות. אבל לדברי מצוה יש לו הפרה. מעשה במקרי דרדקי שהדירו רב אחא ע"ד רבים (ה) שהיה פושע בתינוקות והחזירו רבינא שלא נמצא מדקדק בלימוד כמותו: פס'. איש כי ידור נדר לה'. להוציא את הקטן. כי ידור נדר. (ו) את שהסמך את נדרו. לדבר שאפשר לו להנדר הרי זה נדר. (ז) יכול אף בשבועה כן (ח) תלמוד לומר או השבע שבועה לאסור אסר על נפשו. (מכל מקום). ומה הפרש בין שבועה לנדרים. שהנודר בחיי המלך והנשבע במלך עצמו וכן הוא אומר (מ"ז ד) חי ה' וחי נפשך. אם אעזבך לאסור אסר על נפשו. על נפשו הוא אסר ואינו אסר. על אחרים. ד"א לאסור אסר על נפשו לפי שנאמר ככל היוצא מפיו יעשה. (ט) אין לי אלא שהוציא בפיו. קיבל עליו בנדר ובשבועה מנין ת"ל לאסור אסר על נפשו יכול אפי' נשבע לאכול נבלות וטרפות שקצים ורמשים קורא אני עליו ככל היוצא מפיו יעשה ת"ל. לאסור איסר. לאסור את המותר ולא להתיר את האסור. לא יחל דברו. (י) שלא יעשה דבריו חולין. ככל היוצא מפיו יעשה. מלמד (יא) שעובר בעשה ולא תעשה: פס'. ואשה כי תדר נדר לה'. מקיש אשה לאיש. מה איש עובר על כל יחל ועל כל תאחר (יב) אף אשה. ואסרה אסר בבית אביה בנעוריה. (יג) יכול אפי' קטנה.

באור הרא"ם

(ה) כיון שעבר הרגל. פי' דכרגל הראשון עובר בעשה. וככל האחר כג' רגלים דוקא עיין (ר"ס ד'): (ז) חכם מתיר. דוקא לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין ודרשין חבל אחרים מוחלין לו שטושן אותם חולין וכחולין מותר שייך למימר כהו (הר"ן נדרים ע"ז): (ג) אמר ר"י אמר שמואל מנין שיש היתר כו'. (מגינה י'): (ד) והלכתא נדר שהודר וכו'. (גיטין לו'): (ה) שהיה פושע בתינוקות. פרס' שהיו מוכסין יומם מדאי: (ו) את שהסמך נדרו לדבר שאפשר לו להנדר. פירש לדבר הגדול וחס נקרא דבר שאפשר לו שידור או לא ידור משא"כ דבר האסור: (ז) אף בשבועה כן. שישנע דבר הגדול: (ח) ת"ל או השבע שבועה וכו'. לאסור איסר דוקא בדבר האסור והסיוס מ"מ לא ידעתי לפרשו וז"ל: (ט) אין לי אלא שהוציא מפיו גמר בלבו מנין. הגר"א מחק בספרי דרש' זו ונאמם הוא נגד הלמוד ערוך (שבוטות כ"ו) אמר שמואל גמר בלבו צריך להוסיף בשפתיו: (י) שלא יעשה דבריו חולין. הרי שהיו חכם ונדר לא יפר לעצמו כז"ל: (יא) שעובר בעשה ולא יעשה ככל היוצא מפיו יעשה ל"מ לא יחל דברו: (יב) אף אשה. דה"א הואיל ונאמם חכים ובעלה מפירין נדרים לא העטר על כל יחל וכל האחר קמ"ל: (יג) יכול אפילו קטנה. פי' שגם היא

פסיקתא פרשת משות : זוטרותא קלח

ת"ל ואשה : פרט לקמנה . מיכן אמרו בת שנים עשרה שנה ויום אחד נדרה קייסין . כי דוד נדר . את שהסמיכה נדרה לדבר שאפשר להנדר ואם לאו אינו נדר . ואסרה אכר . אין אכר אלא שבועה . (ז) וכן (איסר) הוא אומר ואסרה אכר על נפשה בשבועה . (טו) בבית אביה בנעוריה . נעורים שבבית אביה ולא נעורים שבבית אמה . (ל) בעלה . (להוציא) את שנתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין : (יז) אפי' השמיעוהו אחרים : (יח) והחריש לה אביה : שיהא מתכוין לה . שאם נדרה בתו ואמר סבור הייתי שהיא אשתו . (יט) הרי זה יחזור . (ויפרש) : והחריש לה . עד שיהא מתכוין לה . וקמו כל נדרה . שאם נדרה וקיים וחזר והפיר שומע אני שהוא מופר . מה אני מקיים וקמו כל נדרה . עד שלא יפר . וכל אכר אשר אסרה על נפשה יקום : (כ) מגיד על נדרה . שעה אחת אינו רשאי להפר : (כא) הנאה זו . הפרה : כשם שהאב מניא כף הבעל מניא . שנאמר ואם ביום שמוע אישה יניא אותה . (כב) מה הבעל עשה : חרישה ושמיעה ביום נדר אף האב כן . וה' יכלה לה . אם נדרים המופרים הרי שנדרה (כג) ובטלה מלבו והלכה ועשתה מוידה מנין שצריכה סליחה תלמוד לומר וה' יכלה לה . אם נדרים המופרים צריכין סליחה קל וחומר לנדרים שאין מופרים . כי הניא אביה אותה . אם הניא האב מופר ואם לאו אינו מופר : (כד) פס' . ואם היו תהיה לאיש . (כה) זו ארוסה (שכבר) נאמר ואם בית אישה נדרה בנשואה דברי רבי יאשיה . רבי נתן אומר אחד זו ואחד זו שנאמר ואם בית אישה לא בא הכתוב לחלק אלא רשותן שכל זמן שהיא בבית אביה ובעלה בפירין נדרה . ונדרה עליה . (כו) נדרים שבאו עמה מבית אביה לבית בעלה . ואת מבטא שפתייה . אין ביטוי אלא שבועה כענין שנא' (ויקרא ה) או נפש כי תשבע לבטא בשפתים : פס' . ושמע אישה : להוציא את החרש : והחריש לה . עד שיהא מתכוין לה שאם נדרה אשתו ואמר סבור הייתי שהיא בתי חזור ויפר . וקמו כל נדרה . שאם נדרה וקיים וחזר והפיר שומע אני יהא מופר ומה אני מקיים . והפר את נדרה עד שלא קיים או אף משקיים . תלמוד לומר יקומו מגיד הכתוב שכל נדר שקיים שעה אחת אינו יכול להפר :

נדרות חזים : (יד) וכה"א או אסרה איסר על נפשה וכו' כ"ל : (טו) בבית אביה בנעוריה . ערבות דברים נכחן . וכל נעוריה נצית חזים נדרות חזים להביא את שנתאלמנה או שנתגרשה מן האירוסין . וקרא דכופ' הפרשה בנעוריה בית חזים להביא את שנתאלמנה או שנתגרשה מן האירוסין או ילחקה מרשות האב לגמרי כ"ל : (טז) ושמע אביה להוציא את החרש . פי' חרש המדבר ואינו שומע . והכרחי יכול להיות חללו אחרי שמדבר (נדרים ט"ז) גבי בעל צפי' כר"ן והכ"ס : (יז) אפי' השמיעוהו אחרים . ואם לא יספר לה בלוחו יוס' נדרה קיים וחזר זה מקרא דלחמיו ואם הניא חזים לוחה ביום שמעו חפילו השמיעוהו אחרים : (יח) והחריש לה אביה . עד שיהיה מתכוון לה עיין (מדרים ט"ז) נדרה אשתו וכבר שמר בתו וכו' למימרא דיניא לוחה דוקא וע"ס כר"ן דקאי לקרא ואם הניא חזים לוחה וכו' וקס"ס כר"ן הינה בספרה בהקמה מנין ע"ס שהאריך . ולפי גרסא דהכא והחריש לה חזים עד שיהיה מתכוון לה הרי קרם גבי הקמה בהדיא כרה קושיא כר"ן ויש לי חריכות דברים בזה חז"ל חכ"מ : (יט) הרי זה יחזור ויפר ח"ל והחריש לה עד שיהיו מתכוון לה כ"ל : (כ) מגיד על נדר . דורש מלת יקום כיון שהקיס שעה אחת אינו יכול לספר ח"ס : (כא) הנאה זו הפרה . פי' דגבי בעל כתיב יניא לוחה והפר ח"ל גבי חזים דכתיב ואם הניא חזים לוחה פי' שפר : (כב) מה הבעל וכו' . פי' גבי בעל בין לענין הקס ושמע אישה ביום שמעו והחריש וקמו כו' בין לענין הכר (ואם ביום שמוע אישה יניא לוחה) ח"ל האב כן דגבי חז' כתיב סהם (ושמע חזים את נדרה והחריש לה) ה"ל כיון ששמע האב והחריש לא יוכל להפר ח"ל בלוחו יוס' ע"כ אמר שלימד חז' מעל שגם הוא יכול להפר כל היום (חכס הספרדי) : (כג) ובטלה מלבו ס"ס וז"ל ובטל בלבו היינו האב בעל לה הנדר והיא לא ידעה ועברה ח"ס כ' נריכה כפרה ק"ו לנדרים : (כד) זו ארוסה . כשהוא אומר ואם בית אישה נדרה הרי נשואה אמורה דברי ר' יאשיה . ודע כי בין ר' יאשיה ובין ר' נתן אין שום נ"מ ומשמעות דורשין ח"ל שכל זמן שהיא בבית אביה ובעלה מפירין נדרים . ניסח אין האב מפר נדרים כ"ל : (כה) נדרים שבאו עמה מבית אביה לבית בעלה .

פסיקתא פרשת ממוות זוטרותא

פס' ואם ביום שמוע אישה יניא אותה: לימד בבעל שהנאה היא הפרה. ולימד בבעל שעשה חרישה ושמועה ביום נדר. והפר את נדרה אשר עליה. נדרים שעליה מיפר (כ) ולא מיפר עד שלא נדרה. מה שאין כן בעצמו שהוא מפר נדר עצמו עד שלא נדר (כו) כגון שאם אמר בראש השנה כל נדר שאני עתיד לידור יהו במלין (כז) אלא באשתו כתוב אשר עליה נדרים שהם עליה מפר. ד"א אישה יקימנו ואישה יפירנו: את שבא לכלל הקים. בא לכלל היפר: וה' ימלח לה. הרי שנדרה וביטלה: **פס'** ונדר אלמנה וגרושה. מן הנישואין. את אומר מן הנישואין או אינו אלא מן האירוסין: אתה דין הואיל ובעולה אין אביה מפר לה ואלמנה וגרושה אין אביה מפר לה: מה בעולה שיצאת מרשות אב (כח) אף אלמנה וגרושה מן הנישואין: **פס'** ואם בית אישה נדרה. זו נשואה. שהרי ארוסה למדנו מן ואם היו תהיה לאיש דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: (כט) זו יתומה בחיי האב (שנתקדשה) ונתגרשה כשהיא קטנה שאין לאביה רשות בה: **פס'** ושמע אישה. אין לי אלא ששמע הוא השמיעוהו אחרים מנין ת"ל וקמו כל נדריה וכל איסר. והחריש לה. (ל) זו חרישה לקיים: **פס'** ואם הפר יפר אותם ביום שמעו. נתנה תורה לרשות להפר כל היום. כל מוצא שפתיה לנדריה. להוציא את האפטרופוס. אישה הפרם. אם הפר הבעל מופר ואם לאו אינו מופר שנאמר אישה הפרם ולא אפטרופוס. ר' יונתן אומר מצאנו **פס'** כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש. למה נאמר לפי שהוא אומר. והפר את נדרה אשר עליה שומע אני. אף נדרים שאין בהם עינוי נפש. ת"ל לענות נפש לא. אמרתי אלא. נדרים שיש בהם עינוי נפש: **פס'** ואם החריש יחריש לה אישה מיום אל יום. מעת לעת. דברי רבי שמעון בן יוחאי: **פס'** ואם הפר יפר אותם אחרי שמעו. (ל) אחר קיום הנדר ולא אחרי שמעו ממש. שכל היום מפר ובלבד שלא יקיים הנדר מתחלה. ונשא את עונה. (לא) מלמד שהוא מכונס תחתיה לעון. והרי דברים קל וחומר ומה אם מדת פורענות מועטת הנזרם תקלה לחבירו הרי הוא מוכנס תחתיו קל וחומר למדה טובה מרובה: **פס'** אלה החוקים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו. מקיש את האב לבעל ואת הבעל לאב (לב) בכל המדות שאמרנו. בנעוריה בית אביה. בנערה המאורסה הכתוב מדבר. שאביה ובעלה מתירין לה: **פס'** וידבר ה' אל משה לאמר. נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים. הודיעך הכתוב שבחן של צדיקים שאין נפטרין מן העולם (לג) עד שנוקמין נקמת ישראל שהיא נקמת מי שאמר והיה העולם. מאת המדינים (לד) והלא מואבים היו

באור הר"א: **פ'** שדרה בעודה חרוסה והאב הפר. חלקו וכשנאסר לבית בעלה יפר חלקו. אבל מה שדרה קודם שהיחס חרוסה אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מפר בקדמין: (כה) ולא מפר עד שלא נדרה. (כז) נדרים ע"ה. והוא כדברי חכמים שם האומר: לאשתי כל נדרים שחדורו מכאן עד שאני ממקום פלוני הרי הם מופרים. וחל"ל אינו מופר. והוא כמו שסיים אישה יקימנו ואישה יפירנו חת שנה לכל. הקס נא לכלל הפר: (ט) כגון שאם נדר בר"ה וכו'. (נדרים כ"ג) וכלבד שיביא זכור בשעת הנדר וכו'. (כז) אלא באשתו וכו'. נדרים אשר עליה מיפר ולא קודם שדרה: (כח) אף אלמנה וגרושה מן הנישואין. אבל מן האירוסין מה הבעל חזק לרשות האב: (כט) זו יתומה בחיי האב. שנשאת ונתארמלה או נשגרה כשהיא קטנה כל"ל. ותיצת שנתקדשה ע"ס: (ל) זו חרישה לקיים. היינו ששומקעל מנת לקיים הנדר: (ל) אחרי קיום הנדר. היינו חס. קיים לך הנדר אף בלוחו יום אינו יכול להפר: (לא) מלמד שהוא מכונס וכו'. היינו אחרי כי קיים לך הנדר ואם חל"ל מכריחה לעצור הנדר לזי מכונס הוא תחתיה לעון: (לב) בכל המירות שאמרנו. כי דיני הקמה והפרה שוים האב להבעל: (לג) עד שנוקמין וכו'. נרבה מסמך ליש על קרא ישמח נדיק כי חזק נקם: (לד) והלא מואבים היו בתחילת לדבר כל"ל. והכוונה כי המואבים הם פתחו חתם לחוס עם ישראל כדכתיב צפרשת בלק ויאמר מואב אל זקני מדין פתח ילחכו וכן. וילכו זקני מואב וזקני מדין ועיין רש"י בחומש שכתב פעם אחר וז"ל מלח המדינים ולא מלח המואבים שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה שהיו יריאים מהם שהיו ישראל שוללים אותם

פסיקתא פרשת ממונות זוטרותא קלט

(ל) אלא בתחלה היה להם תגר זה עם זה שנאמר (נלאשית לו) המכה את מדין בשדה מואב, וכשבאו להלחם עם ישראל עשו שלום זה עם זה שנא' (נמדנר כג) וילכו זקני מואב וזקני מדין מדינים שהיו מדיינין עם ישראל, אהר תאסף אל עמך, מלמד שמלחמת מדין מעכבת מיתתו של משה, ואף על פי כן הלך ועשה בשמחה שנאמר וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם, אודרו כענין שנא' (זגריס ג) הלוצים תעברו, והיו על מדין לתת נקמת ה' במדין, אמר להם לא נקמת בשור ודם אתם נוקמין אלא נקמת ב' שאמר והיה העולם, (נהוס ח) אל קנא ונקם [ה' - נקם ה'] ובעל חמה, פס' אלף למטה אלף למטה לכל ממונות ישראל תשלחו לצבא, (לו) להביא שבטו של לוי דברי רבי עקיבא:

פס' וימסרו מאלפי ישראל, מניד הכתוב שהיו בני אדם כשרין וצדיקים ומסרו נפשם על הדבר, נתן אומר אחרים מסרום, איש פלוני כשר יצא למלחמה, ר' אליעזר אומר בוא וראה כמה חיבתן של רועי ישראל על ישראל, בתחלה הוא אומר (שמות י) מה אעשה, לעם הזה עוד מעט וסקלוני, אבל כיון ששמעו שמיהת משה נתלית על מדין היו מתחבאין שלא ללכת ואף על פי כן נמסרו על כורחן שנאמר וימסרו מאלפי ישראל:

פס' וישלח אותם משה אלף למטה וגומר, (לו) מלמד שהיו שקולים כפינחס, ופינחס היה שקול כנגד כולם, (לח) ומפני מה הלך פינחס ולא הלך אלעזר לפי שהלך פינחס לנקום נקמת אבי אמו, שנאמר (נלאשית לו) והמדנים מכרו אותו אל מצרים לפוטיפר סרים פרעה שר הטבחים, כמאן דאמר, (שמות ו) ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל מבנות יוסף שפלטו אל מן העבירה, דבר אחר שפטפט ביצרו: טוב יהוה בר' אליעזר אומר מפני מה הלך פינחס מפני שהוא חכם כזבי בת צור, המדינית אמר הקדוש ברוך הוא אתה התחלת במצוה עליך לגמרה, כשם שהרגת את הבת תהרונ את אביה אתה קידשת את שמי מתחלה עליך לקדש לבכורה לפי שמעלין בקדש ולא מורידין, וכלי הקדש, זה הארון, שנאמר (נמדנר ד) ולא יבואו לראות כבלע את הקדש, וחצוצרות התרועה (ט) בידו, (עמו) ברשותו כיוצא בזה (נלאשית כד) וכל טוב אדוניו בידו:

פס' ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה, (מ) הקיפוח משלש רוחותיה רבני נתן, אומר נתנו להם רוח רביעית כדי שיבררו: פס' ואת מלכי מדין הרגו על הלליהם, למה לי לומר חמשת מלכי מדין, ללמד שששם ששון כולם בעצה כך שון כולם בפורענות, ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב, מה היה לו לבלעם במדין והא כתיב (נמדנר כד) ויקם בלעם וילך וישב למקומו, ומקומו היה ארם נהרים אלא מלמד שבא למדין ליטול שכרו לאחר שנפלו מישראל ארבעה ועשרים אלף בא למדין ונלכד עמהם בחרב, (מא) ומשלו חכמים לבלעם משל נמלא דאזל למבעי קרני אודני דהו ליה גורניו סיניא, בא בלעם לבקש ממון וחתכו ישראל את ראשו, רבי נתן אומר (מג) בבית דין הרגוהו:

באור ההרא"ם

לוחם שלא נאמר רק אל תחגר צם מלחמה, אלא המדינים נתנו על ריב לא להם ובלחמת דברי רש"י נגד גמרא עלוכה (ב"ק ל"ח) וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה עם מואב שלא ברשות וכו' ועיין במזרחי שמי"ש קצת דברי רש"י: (ל) אלא בתחלה היה להם תגר וכו', לא דעתי מאי מהרץ בזה הקושי, ועיין בספרי ובז"א: (לו) להביא שבטו של לוי, הגר"א גורם בספרי להוציא שבטו של לוי דלא מנחתי שבטו של לוי ילך למלחמה: (לז) מלמד שהיו שקולים כפינחס וכו' דורש לוחם הכני מיותר, הוא דכתיב וישלח לוחם משה כו' לוחם ואת פינחס (מזרחי) ודע כי הלשון שהיו שקולים כפינחס לאו דוקא אלא שהיו נדיקים כי אח"כ אמר ופינחס שקול כנגד כולם: (לח) ומפני מה הלך פטחם וכו', (כוסה מ"ג), ע"ש כי דברי המחבר, כסופו מעורבבים קצת: (לט) בידו ברשותו כז"ל, וכה"א וכל מו"כ אדוניו בידו פי' ברשותו: (מ) הקיפוח מג' רוחותיה, בספרי הג' מד' רוחותיה, ונראה דהכא נכונה כי ק' דעם הרמב"ם נכלות מלכים כשגרין על עיר להפסד אין מקיפין לוחם אלא מג' רוחותיה ומליחין מקום לבנות למי שירצה: (מא) ומשלו חכמים, (סנהדרין ק"ו): (מג) בב"ד הרגוהו, הגר"א הגיה בספרי כד' מיהות בית דין הרגוהו וכמו שהיה (סנהדרין ק"ו), א"ר שקיימו בו ד' מיתות כ"ד:

בני ברית. כי הא"י חיוס מקבלים עומאה. רק אחר שיתגיירו יקבלו עומאה: (מס) מה' המס' המסור.
כ"ו

מסיקתא **פרשת: משות** **זוהרתא** **קמ**

לא אכלתם את החמאת במקום הקדש. והשני (נמדנר כ) ויאמר להם (ג) שמעו נא המורים
(ואומר) (ס) וירם משה את ידו ויד. את הסלע וגו'. והשלישי ויקצף משה על פקודי
החיל. ויאמר אלעזר הכהן. ויש אומרים משה נתן לו רשות לדבר בפניו שלא יאמר
ישראל בהי רבך לא היית מדבר עכשו אתה מדבר. דבר אחר שאמר הלכה משמו
בפניו כענין (סססר נ) ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי : : : : :
פס'. אך את הזהב ואת הכסף כלים. אתה אומר כלים (ס) או אינו אלא גלמים. רבי
יוכי הגלילי אומר אמור אך את הזהב אך חלק בכלים הכתוב מדבר ולא בגלומין :
פס'. כל דבר אשר יבוא באש. וכן האוכלין והכנינין והשפורין והלפוסין. וכל
דבר אשר לא יבא באש תעבירו במים. כגון הכוכות והקיתונות קל וחומר (ס) ומה
אם מי שאינו טעון טבילה טעון. הוזה טעון טבילה אינו דין שיטעון הוזה : : :
פס'. וכבבתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואחר תבאו אל המהנה. למה נאמר
דין לפני שהוא אומר (נמדנר יט) בהלל חרב (נ) בא הכתוב ולימד על ההרב שהיא
טמאה טומאת שבעה ואחר תבאו אל המהנה. בהערב שמש ולהלן הוא אומר (דנניס כ)
וכבוא השמש יבוא אל תוך המהנה. בוא וראה לפי חיבת הדבר טומאתו. שהרי
הבהמה נבלתה מטמא עד הערב. והאדם מטמא שבעה לפי חיבתו של דבר היא
טמאתו. כל כך למה (יד) שלא יעשה אדם עצמות אביו תרוודין. וזו היא תשובה
שהשיבו חכמים לצדוקין שהיו אומרים מפני מה אתם אומרים כתב הקדש מטמאין
את הידים ואמר להם מפני חיבת קדושתם. ד"א ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא
למה נאמר פרשה זו באלעזר מפני שצריכין הוזה היו שלישי ושביעי מאפר פרה.
ופרה אדומה נעשית על ידי אלעזר הכהן שנאמר (נמדנר יט) ונתתם אותה אל אלעזר
הכהן באלעזר היתה נעשית באלעזר היתה הוראתה. ולמה טומאת המת צריכה
הוזה בשלישי ובשביעי כנגד הנכין וההספד. שלשה לבכי שבעה להספד וטהרתם
(ס) ואחר תבואו אל המהנה. אחר כן (י) זה אחד מעיטור סופרים שמנו חכמים במקרא
ארץ שמים מצרים עיטור סופרים. אחר תעבורו אחר תלך אחר תאסף ואחר
תבואו אל המהנה : : : : :
פס'. וידבר ה' אל משה לאמר. שא [את] ראש מלקוח השבט באדם ובבהמה. (י) אדם
אלו הנשים אשר לא ידעו משכב זכר. וכן הוא אומר (ישעיה מד) ויעשו כתבנית
איש כתפארת אדם לשבת בית. איש זה זכר. אדם זו נקבת. צלמים זכרים ונקבות :
פס'. ותצית את המלקוח בין תופשי המלחמה. נאמר באברהם (נלסית יד) ענר
אשבל וממרא הם יקחו חלקם. וכן הוא אומר בדוד (ס"ל ל) כחלק היוורק במלחמה
וכחלק היושב על הכלים יחדו והלוקה. וכתוב (סס) ויהי מהיום התוא ומעלה וישיבה
להוק ולמשפט לישראל עד היום הזה. וידענו שהיה הוק לישראל בא מכות משה

[illegible]

פסיקתא פרשת מטות זוהרתא

רבינו אלא שחידש דוד ההלכה להיקבע בישראל ונקרא על שמו חק זה מפני שעמד בפרץ כנגד כל איש רע ובליעל ואמר (ס"ט) ומי ישמע לכם לדבר הזה וכן כל מצוה ומצוה שמשתכחת מישראל ובא נביא או חכם לחדשה על בוריה כאלו הוא קבלה מהר סיני (נח) שנאמר (ס"ט"ו) ברה היא לילדתה:

פס' והרמות מכס לה' ונתתם לאלעזר הכהן תרומת ה' (נ"ט) מלמד שהכהנים אין זוכין אלא משלחן גבוה:

פס' וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים, זו היא תרומה שאמרו תריממאה:

פס' ויהי המלקוח יתר הבז אשר בזון עם הצבא. מה שנותרו ממה שהשחיתו במלחמה:

פס' ויקרבו אל משה הפקדים אשר לאלפי הצבא. ולא נפקד ממנו איש, לא נחסר ממנו:

פס' ונקרב את קרבן ה'. אמר להם קרב וזה למה. שמא מעלתם בבנות מדין אמרו

לו לא נפקד ממנו איש לא חטא ממנו איש אלא אם מידי העבירה יצאנו מידי

הרחוק לא יצאנו מלמד שהיו כולם צדיקים. איש אשר מצא כלי זהב. אצעדה.

צמידי הרגלים שצועדות בו. צמיד. של זרוע. טבעת כמשמעו. עניל כענין שנא'

(יחזקאל מ"ו) ועגילים על אזניך. כומו כמו דפוס של בית הרחם כאן מקום זמה ומתרנסין

מחוך שמביא לידי מחוך. (ס) מנה הכתוב תכשיטין שבחוקין עם תכשיטין. שבפנים

לומר לך כל המסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף.

וכל המסתכל בעקיבה של אשה כאלו מסתכל במקום התורף. וכוף שהוא בא לידי

עבירה. (ס) וכל שעסקו עם הנשים שאורו רע כגון אותם שמנו חכמים במסכת קידושין

בפרק עשרה יוחסין כגון הכלן והצורפים וכו':

פס' אנשי הצבא בזון איש לו. והלא כבר נאמר ויביאו אל משה וכתוב וחצית את

המלקוח. אלא הכוזה של כסף ושל זהב בזון איש לו אבל השבי של אדם והמלקוח

של בהמה חלקו ביניהם. זה הוא שאמר יתר הבז אשר בזון עם הצבא:

פס' ויקח משה ואלעזר הכהן מאתם. משה עיקר. ויביאו אותו אל אהל מועד וזכרון לבני

ישראל לפני ה' נאמר כאן לפני ה'. ונאמר להלן (ס"ח"ל) ולקדת את כסף הכפורים

מאת בני ישראל [וגו'] לזכרון לפני ה'. מה להלן לתרומת הלשכה אף אלו לתרומת הלשכה.

(ס"ח) מיכן אמרו לשכת (הטאים) היתה שמוכל מי שמתנדב כלי כסף או כלי זהב וזרקן שם:

פס' ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד. ממה שהביאו מן המדיינים העשירו בני

ראובן ובני גד להודיע מה גרם:

פס' ויאמרו (אליו) גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו. אמר להם משה

לא (כ"ג) כשאתם אומרים אלא בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצנאכם וגו':

פס' ואנחנו נחלק הנושים. נזדרו למלחמה מזורזים ומהירים לפני בני ישראל וכן הוא

אומר ביהושע (י"ח"ג) ולראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה אמר יהושע לאמר

זכור את הדבר אשר צוה אתכם משה עבד ה' עד אשר יניח ה' לאחיכם וגו'. ויאמר

אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה. מלמד שלא נאמר להם לשבת בעבר הירדן

ולא הדבר תלוי אלא שלא יביאו בני ישראל מעבור אל הארץ. ואעפ"כ גלו קודם

שגלו יושבי הארץ. שנאמר (ל"ח"ה) ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשי:

פס' ויאמר משה אליהם אם יעברו בני גד ובני ראובן. (ס"ט) מיכן אמרו כל תנאי

שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי בהין קודם ללאו. שנאמר אם

יעברו ואם לא יעברו וכתנאי קודם למעשה וכל תנאי שאי אפשר לקיימו אינו תנאי.

ומפני מה נתחברו בני גד ובני ראובן בדבר זה לשבת מעבר לירדן מזרח. מפני

שהיו בני גד עם ראובן בדגל אחד. (ס"ד) ושמעון לפי שנפלו מהם במעשה זמרי ארבעה

ועשרים אלה לא רצו להיחלק מישראל. וחצי שבט המנשה לפי שגרם מנשה בן

באור הר"א"ם

(נח) שנאמר ברה היא לילדתה. פי' מי שמוציא הדין מזון משנתו: (נ"ט) מלמד שהכהנים כו'.

מדכתיב מכס לה': (ס) מנה הכתוב. (ס"ג) (ס) וכל שעסקו עם הנשים כו' ר"ל: (ס"ח) מכאן

אמרו לשכת הטאים היו שם כו' (כ"ג) לא כשאתם אומרים כו'. כי הם החשינו המקנה יותר מן הנשים

שאמרו גדרות צאן למקננו וערים לטפנו: (ס"ט) מכאן אמרו כל תנאי וכו'. (קדושין ס"ח): (ס"ד) ושמעון.

פסיקתא : פרשת משות : זמרתא : קמא

יוסף לשכמים לקחע: בנדיהם על מעשה הנביע הנמצא באמתחת בנימין לפיכך נקראה נחלתם חציה בארץ וחציה מעבר לירדן: **פס'** ויענו בני נד ובני ראובן לאמר את אשר דבר ה' אל עבדיך בן נעשה: וכן הוא **פס'** ואמר (יהושע ד) בארבעים אלף חלוצי צבא עברו לפני ה' למלחמה אל ערבות ירחו: **פס'** ואת נבו ואת בעל מעון (סד) מוסבות שם. מקום הוא: **פס'** ונבח הלך וילכד את קנת ואת בנותיה (סה) ויקרא לה. לה ספיק ח"א מלמד שלא יצא עמך אותו השם שקרא לה נבח בשמו: **פס'**

פרשת אלה מסעי

נחמנו טוב שבת בארץ מדבר מאשת מדינים וכעס: (משלי כה)

אמר טוביהו ברבי אליעזר טוב היה להם לישראל שהיו חונים במדבר ויושבים בצל של הקב"ה ממה שהיו יושבים בארץ מצרים (א) שהיו מדינים אותם ומכעיסין אותם. משועבדים תחת יד פרעה ללבוץ הלבנים שהרי היתה ארץ מצרים מעולה שבארצות שנאמר (נחמית יג) כגן ה' בארץ מצרים. (ב) ואע"פ שלא הזכירו שמות הערים שהיו יושבין בהם ישראל כי אם גושן ורעמסס ופיתום. אבל המדבר שכתוב בו (יחזקאל ג) ארץ ערבה ושוחה ארץ ציה וצלמות וגומר. וכתוב (דברים כ) המוליך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וגו'. ואומר (יהושע יג) אני ידעתך במדבר בארץ תלאובות. ואפילו הכי הזכירו שמות מסעי בני ישראל ומחנותם מרעמסס עד בית הישימות עד מעברות הירדן ללמד שחביבין היו מסעות וחניות בני ישראל במדבר משיבתן (ג) בארץ פתרום לפי שכל זמן שהיו ישראל במדבר היו ענני כבוד מסובבות אותם. ומאכלם ומשתיהם לחם אבירים ומי באר שנא' (דברים כ) זה ארבעים שנה ה' אלהיך עמך לא חסרת דבר. אשר לא עשה כן לכל גוי ולא עתיד לעשות שנאמר (שמות לג) ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה: **אלה** מסעי בני ישראל. אלו המסעות של ישראל אבל מסעות של הבנענים אינן. מסעות לפי שהיו נוסעים על פי ה' והענן על ראשיהן. בני ישראל. מזכיר את בני ישראל בכל ענין כמלך שמוהיר את עבדיו על בנו יחידו בני פלוני הזהירו בו. בני פלוני איפה הוא בני אנה הלך. אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם. כל זמן שהיו במצרים לא היו נראים צבאותם כיון שיצאו מיד נראו צבאותם. ביד משה ואהרן. וכן אמר דוד (תהלים עז) נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן. (ד) נחית סימן. "נסים עשית להם". חיים נתת להם. ים קרעת להם. תורה תמימה הנחלת להם:

פס' וכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה'. מפני מה נכתבו המסעות כדי שיהיו יודעים ישראל מה נסים נעשו להם. והיכן הרגיו והיכן קבלו המצות. ד"א למה נכתבו המסעות שהלכו בהם ישראל במדבר כדי לעשות להם נסים לעתיד לבוא כדרך שעשה כשיצאו ממצרים שנאמר (יהושע ו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. ואומר (ישעיה מ) אתן במדבר ארז שמה וחרם ועץ שמן. ואומר (סס לה) ישושם מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח כחבצלת פרוח תפרח ותגל וגו': **פס'** ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר יום לחדש ממחרת הפסח שאכלו ואע"פ שנאמר ביהושע (יהושע ה) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי אין למדין דברי תורה מדברי קבלה שאומר ממחרת הפסח שאכלו ישואל מעבור הארץ מצות וקלוי שהיו בששה עשר בניסן אחר הקרבת העומר. וזה משמע ממחרת הפסח בחמשה עשר בניסן ואין דומין זה לזה. ומשום רבינו סעדיה בן יוסף זצ"ל

ב א ו ר ה ר א "ם

פי' אף שהיה גם כן גדול ראובן: (סד) מוסבות שם. מקום הוא פי' המהגר מפרס מוסבות שם הוא סס מקום שעתידו סס הערים נבו ונעל מעון לא כפרש"י ושאר מפרשים שפי' שנחתה שם מחמת סס טובי כוכבים: (סה) ויקרא לה נבח בשמו לה לא מפיק ה' כלל וכללן ס"ס ופיין במנחת שי: (ה) שהיו מדינים אותם. קאי על המהרים מה שעמדו אחי ישראל: (ב) ואע"פ"כ לא הזכירו שמות הערים וכן כלל: (ג) בארץ פתרום. הוא ארץ מצרים: (ד) נחית סימן ובן. עיין כ"ז במנחת מאן וכן

מסיקתא פרשת מסעי זוהרתא

אמרו ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר יום לחדש הראשון ממחרת הפסח הוא ששה עשר בניסן ודורש הפסוק ככה . ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר יום לחדש וממחרת הפסח הוא יום ששה עשר . יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים עד שנקבצו בני ישראל מכל ערי ארץ מצרים בערב ויום אחד ונקרא יום ששה עשר ממחרת הפסח כענין שנא' (ס"א ל) ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם ויקרא יום שני ממחרת ללילי יום ראשון . שאכילת הפסח היתה בלילה של ט"ו יום ויום ט"ז נקרא מחרת הפסח כדרך שנאמר ביהושע (יהושע ט) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי אחר הקרבת העומר :

פס'. ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור ובאלהיהם עשה ה' שפטים . (ה) אלו איקנות של אבן שיש שהיה להם למצרים שבשהקדוש ברוך הוא נפרע מן האומה נפרע מן אלהיהם :

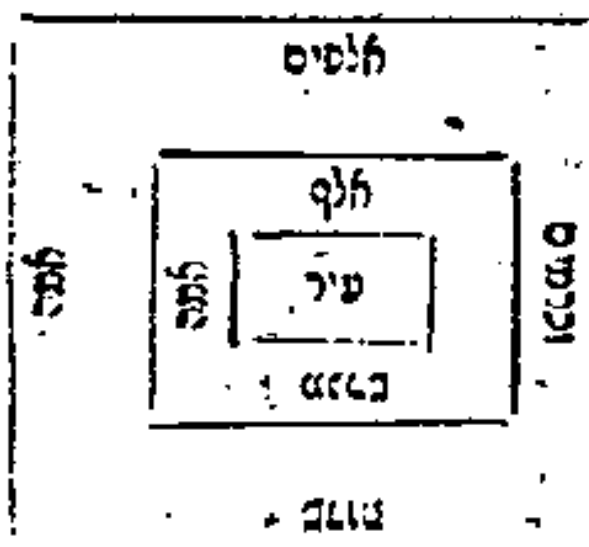
פס'. וישמע הכנעני מלך ערד . הוא שנאמר ביהושע (סס יב) מלך ערד אחד ונקרא כנען על שם ארץ כנען :

פס'. ויאמר ה' אל משה לאמר . ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם וגו' . לשיכים מלשון סכין כלומר כלי זינם ישאו עלימו בצדיכם כשם שהצנה מקפת את האיש כך יסובבו אתכם במלחמותם :

פס'. צו את בני ישראל ואמרת אליהם . להזהיר בית דין על כך (ו) שלא יוציאו לעז על הגורלות . (ז) והיה לכם פאת נגב ממדבר צין על ידי אדום :

פס'. צו את בני ישראל ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם ערים לשבת . (ח) כתיב מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב . ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה .

הא כיצד אלף אמה מנרש ואלפים שדות וכרמים . ד"א אלף אמה סביב סיבוב העיר היתה מחוץ לקיר העיר אלף אמה . וכן אמרו רבותינו ז"ל ערים הללו אין עושים לא ערים גדולים ולא ערים קטנים אלא בינונים . ואלפים היה להם מנרש לכל צד . ולענין הראשון ציורן כגון זה :



אלו המקומות הפנויות הם היו מקום ישראל מאלף אמה היו מנרשי הערים כנגד חומה וכן אלפים אמה של שדות וכרמים כנגד המנרש : נתנו רבנן שלש ערים הבדיל משה מעבר לירדן וכנגדן הבדיל יהושע בארץ כנען . ומכוונות היו כמין שתי שורות הברון ביהודה כנגד בצר במדבר . שכם בהר אפרים כנגד ראמות בגלעד . קדש בהר נפתלי כנגד גולן בבשן :

פס'. והקרייתם לכם ערים ערי מקלט . (י) תניא ר"א

בן יעקב אומר מקלט מקלט כתוב על פרשת דרכים כדי שיפנה הרוצח לשם : פס'. והערים אשר נתנו שש ערי מקלט תהיינה . שאע"פ שנבחרו שלש ערים מעבר הירדן שהבדיל משה שלש ערים עד שלא נבחרו שלשה שבארץ כנען לא היו שבעבר הירדן קולטות כאחת (יא) עד שיהיו ששה :

פס'. ואת הערים אשר נתנו ללויים את שש ערי המקלט אשר נתנו לנו שמה הרוצח ועליהם נתנו ארבעים ושתים עיר . ומה בין שש הערים לארבעים ושתים עיר אלא שש הערים קולטות (יב) בין לדעת בין שלא לדעת . והשאר אם נכנס להם הרוצח לנוס שמה קולטות אותם :

פס'. וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם עוברים את הירדן . למה נאמר לפי שהוא אומר (דברים ז) אז יבדיל משה שלש ערים .

באור הרא"ם

וכן נראה בפרשה זו . וע"ס כה"ג כה"ל : (ה) איקנות של אבן . נזרות של אבן שחקוק עליהם עכמו"ז : (ו) שלא יוציאו לעז על הגורלות . עיין (מגדל דין מ"ג) : (ז) והיה לכם פאת נגב . הכר הדגשה ועיין בפס' שהאריך בזה : (ח) כתיב מקיר העיר וכו' . עיין עירובין כל הדגשה שם וע"ז קאי דברי המחבר והנזיר : (ט) ח"ד ג' ערים . (מכות ט) : ע"ס : (י) תניא ראב"י אומר מקלט . (מכות י) : (יא) עד שיהיו ששה . דכתיב שש ערי מקלט תהיינה עד שיהיו ששן קולטות כאחת (מכות טס) : (יב) בין לדעת . פיינו שהרוצח נכנס שמה לדעת שיקלוט אותו : בין

פסיקתא . פרשת מסעי . זוטרותא

פס'. או באיבה הכהו בידו וימת . זה שחנקו או בעטו וכל כיוצא באלו . - שנאמר הכהו בידוימות יומת המכה רוצח הוא על רציחותו אתה הורגו ואין אתה רוצחו על רציחת שורו . גואל הדם [הוא] ימית את הרוצח . מצוה בגואל הדם . (ל) אין לו גואל הדם (לז) בפגעו בו . להביא כל האדם :

פס'. ואם בפתע בלא איבה הדפו . (לז) (להוציא את השונג) . או השליך עליו כל . בלי בלא צדיה . שלא צדה ושלא נתכוין לו :

פס'. או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות ויפל עליו וימת . (לז) להביא את הכוסא והזורק בלילה . (לז) רבי יהודה אומר להוציא את הכוסא . והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו :

פס'. ושפטו העדה . בין המכה ובין גואל הדם . שאם הרגו בשונג ינלה . ואם במזיד הרגו יתרג . ד"א והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו וסמך ליה ושפטו העדה . מיכן לשונאיו שלא יעידו ושלא ישפטו וכדאמרין בסנהדרין . והוא לא אויב לו יעידנו ולא מבקש רעתו ידינו . אין לי אלא אויב אוהב מנלן סברא הוא אויב מאי טעמא לא דמרחקא דעתיה מיניה . אוהב נמי מקרבא דעתיה ליה . אין לי אלא דיני נפשות דינו ממונות מנין ת"ל על המשפטים . אחד דיני נפשות ואחד דיני ממונות . יכול שם שדיני נפשות בעשרים ושלושה . כך דיני ממונות . ת"ל האלה . אלה צריכין עשרים ושלושה ודיני ממונות כ"ג לא צריכי :

פס'. והצילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם . עדה שופכת ועדה מצלת הרי כאן עשרים . ומנין לעדה שהיא עשרה שנאמר (נמדנר יד) עד מתי לעדה הרעה חזאת לאחר שיצאו יהושע וכלב . ומנין להביא עוד שלשה . תניא מה עדים שנים אף דיינים שנים אין בית דין שקול הוסיף עליהן עוד אחד הרי כאן כ"ג :

פס'. והצילו העדה את הרוצח וגו' . (לז) מיכן אמרו בראשונה אחד ההורג נפש בין בשונג בין במזיד היו מקדימין והולכין לערי המקלט ובית דין שולחין ומביאין אותו מי שנתחייב מיתה הרגוהו שנאמר ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת . ומי שנתחייב גלות היו . מחזירין אותו לשם שנאמר והשיבו אותו אל עיר מקלטו וגומר . אשר משח אותו בשמן הקדש . זה כהן גדול שנמשח בימיו שהרוצח חוזר במיתתו מאי טעמא היה לו לכהן גדול לבקש רחמים על דורו ולא ביקש לפיכך היה הרוצח חוזר במיתתו ולפיכך אמותיהן של כהנים היו מכפקין להם מחיה לרוצחנין כדי שיתפללו על בניהם שלא ימותו . ה' מאיר אומר רוצח מקצר ימיו של אדם . (לו) וכהן גדול מאריך ימיו של אדם . אינו דין שיהא מקצר עומד לפני המאריך . לפיכך אינו יוצא עד מות הכהן הגדול . רבי אומר רוצח מטמא את הארץ ומסלק את השכינה . וכהן גדול משרה שכינה בארץ . אינו דין שיעמוד מי שמסלק את השכינה לפני מי שגרם להשרות שכינה על ישראל :

פס'. ואם יצא יצא הרוצח אל גבול עיר מקלטו . אפי' פסיעה אחת . אמר רבי אלעזר בן עזריה ומה אם לענין פורענות הפוסע פסיעה אחת מתחייב בנפשו קל וחומר להולך לדבר מצוה שזוכה לו ולדורותיו ומצא אותו גואל הדם וגו' . אין לו דמים . אפי' בכל אדם :

פס'. כי בעיר מקלטו יושב עד מות הכהן . (לז) מיכן אמרו הרג באותה העיר גולה משכונה לשכונה (לז) ובן לוי גולה מעיר לעיר . ואם גלה לפילכו פילכו קולמו .

באור הרא"ם

מתכוין לו . כי גם גבי מזה נתכוין להרוג את זה והרג זה . פסוק גבי שונג לענין גלות גם כן צריך שיכוין לו : (ל) אין לו גואל הדם . כגון גר שנתגיר : (לז) בפגעו בו . להביא כל האדם (סנהדרין מהו) בפגעו בו בכל מקום שצ"ד מעמידין לו גואל הדם : (לז) להוציא השונג . ופלא הוא שלא עיקר גלות על השונג והנכון כפי מה שהוצא בשם חכם הספרדי . ואם בפתע בלא איבה להוציא את השונג וכן הוא (מכות ז) : (לז) להביא את הכוסא . הוא דברי ר' מאיר (מכות ט) : (לז) ר"י אומר כדאמרין (סנהדרין כט) ע"ש : (לז) מבאן אמרו בראשונה . (מכות ט) כדי שיתפללו (מכות יא) הגירסא כדאי שלא יתפללו על בניהם שימותו ויגרסא זו יותר נכונה : (לו) וכהן גדול מאריך ימיו של אדם . כי אין מישהו שלא חטא וכהן גדול משרה שכינה עליו : (לז) מבאן אמרו (מכות יב) ע"ש הרג באותה העיר גולה משכונה לשכונה אחר כי אין יכול לנאת משם מחמת הרצוה הראשונה שלא יתרגו גואל הדם הראשון . (לז) ובן לוי גולה מעיר לעיר . אחר כי יכול לנאת מעירו כי הרצוה לללו פסע הראשונה :

פסיקתא פרשת מסעי זוהרתא קמג

ואחרי מות הכהן הגדול ישוב הרוצח וגומר. רבי מאיר אומר אף ישוב לשרותו : פס' והיו אלה לכם להקת משפט. שינהוג הדבר לדורות. בכל מושבותיכם. בארץ זבת חוצה לארץ : פס' כל מכה נפש לפי עדים וגומר. (כל מכה נפש אדם). להביא את הנואל. שלא יחרוג את הרוצח בינו לבין עצמו אלא בפני העדים. דברי ר' יאשיהו רבי נתן אומר כל מכה נפש לפי עדים. לימד על בית דין שלא יחרגו את הרוצח אלא בעדים. ועד אחד לא יענה בנפש למות. בנין אב לכל מקום שנאמר בו עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב אחד כדרך שפרט לך כאן ועד אחד : פס' ולא תקחו כפר לנפש רוצח וגו'. למה נאמר לפי שהוא אומר (שמות כג) (מ) אם כפר יושב עליו יכול כשם שנותנין כופר למומתים בידי שמים כך יהו נותנין כופר למומתים בידי אדם ת"ל ולא תקחו כפר לנפש רוצח. מכאן אמר ר' יאשיהו היוצא ליהרג וחבלו בו אחרים עד שלא נגמר דינו חייבים (מא) משנגמר דינו (חייבים). פס' ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו. (מג) הרי שהרג נפש (במזיד) שומע אני יתן ממון (ויגלה) ת"ל ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו : פס' ולא תחניפו את הארץ אשר אתם בה כי הדם הוא יחניף את הארץ. הרי זו אזהרה לחנפים. ד"א ולא תחניפו את הארץ. אל תגרמו לארץ שתהא מחנפת לכם. ולארץ לא יכופר לדם אשר שופך בה. יכול אם נערפה ענלה ערופה ואחר כך ימצא ההורג (מג) יתכפר להם ת"ל כי אם בדם שופכו : פס' ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה. מגיד הכתוב ששפיכת דמים תטמא את הארץ ומסלקת את השכינה. אשר אני שוכן בתוכה. חביבין ישראל שאע"פ שהן מיטמאין שכינה עמהן וכן הוא אומר (ויקרא טז) השוכן אתם בתוך מומאותם. ר' נתן אומר חביבין ישראל שכל מקום שנלו שכינה עמהן. שנאמר (ש"ס ב) הנגלה נגליתי לבית אביך בהיותם במצרים. גלו לבבל שכינה עמהן שנאמר (ישעיה מג) למענכם שלחתי בבלה. גלו לעולם שכינה עמהן שנאמר (ירמיה מט) ושמתי כסאי בעולם וגומר. גלו לאדום שכינה עמהן. שנאמר (ישעיה סג) מי זה בא מאדום וגו' ופשהן חוזרין שכינה חוזרת עמהן. שנאמר (דברים ל) ושב ה' אלהיך את שבותך וגו'. ואומר (ש"ס ד) אתי מלבנון בלה וגו'. רבי נתן אומר משלו משל למה הדבר דומה למלך שאמר לעבדיו (מד) אם בקשתוני הריני אצל בני וכן הוא אומר (ויקרא טז) השוכן אתם בתוך מומאותם. ואומר (במדבר כ) ולא יטמאו את מחניהם (ואומר) ולא יטמאו את הארץ וגו' כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל : פס' ויקרבו ראשי האבות וגו' ויאמרו את אדוני צוה ה'. זה הדבר אשר צוה ה' : פס' לבנות צלפחד בחמשה עשר באב הותרו השבטים לבוא זה בזה. (מס) ומאי דרוש זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד לאמר. דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה במסכת תעניות. ולא תשוב נחלה ממנה למטה אחר. (מו) זו סיבת הבן : פס' וכל בת יורשת נחלה וגו'. (מז) היאך בת יורשת שני ממות זו שאביה משבט ראובן ואמה משבט שמעון ומתו וירשתן כי מתה וירתי לה בנה או בעלה מתעקרה לה נחלה שירשה זו מאמה שהיתה משבט שמעון ונעקרה משבט שמעון ונוסבת לשבט ראובן שבעלה ובנה משבט ראובן שנאמר למשפחותם לבית אבותם.

לפי שכתבנו בזה הא"ס שכל המה שחלל הדם הוא ימית את הרוצח כפגעו בו ימיתו יכול בעדים ושלל בעדים ת"ל לפי עדים ירצח את הרוצח שלא יחרגו אלא בעדים כ"ל וכן הגיה הגר"א בספרי : (מ) אם כופר גבי שור הנסקל. ושם כתיב וגם בעליו יומת והוא מיחס בידי שמים עיין (כתובות ל"ז ע"ד וכן) : (מא) משנגמר דינו פסוקים כי גברא קטילא קטל. ובסופו יתן ממון ולא יגלה כ"ל לפי גרסת הגר"א : (מג) הרי שהרג נפש בשוגג כ"ל וכ"ג הגר"א. ועיין בפרש"י למי שנס אל עיר מקלט שהרג בשוגג אינו נפטר מנלוה בממון ליתן כופר לשוני. מרס מות הכהן הגדול. ועיין כתובות שם : (מג) יתכפר להם. ולא יחרגו את הרוצח : (מד) אם בקשתוני הגר"א הגיה מה חקשני כריני אל כל זמן שתקשני כריני שם : (מה) ומאי דרוש. (מעניית ל) : (מו) זו סיבת הבן. כי ירושת בן מלך הוא תמיד בשבט אחד : (מז) היאך בת יורשת שני

פסיקתא פרשת מסעי זוהרתא

(מח) פירוש שכבר הוסבה מכיון שמתה אמה שהיתה משבט שמעון וירשתה. ומת אביה שהיה משבט ראובן. והוסבה הנחלה משבט שמעון. לשבט-ראובן. וכשהיא נישאת לאחד ממשפחות מטה ראובן ואם מתה יורשה בנה או בעלה אין כאן הסבת נחלה. משבט לשבט :

פס'. ולא תכוב נחלה ממטה למטה אחר. זו סיבת הבעל שהוא אחר משבט אחר כי איש בנחלתו ירבהו מפות בני ישראל. (מס) זו מצות עשה :

פס'. ותהיינה מחלה חרצה חלה מלכה מלמד. שהיו שוות. לפיכך מקדים זו לפני זו : פס'. ממשפחות בני מנשה בן יוסף היו לנשים. נישאו להגונים להם. (ג) לפיכך (יהושע יז) נפלו חבלי מטה בני מנשה בן יוסף עשרה. מכאן אנו למדין שאף

הבנות נוטלות חלק בכורה כשהיה אביהן בכור כגון ראובן בכור שמת והניח בת ואחר כך מת יעקב. דין הוא שתהא בת ראובן נוטלת שני חלקים בנכסי יעקב. וכן מצאנו בבנות צלפחד שהיו חכמניות דרשניות (נא) דאמר רבי שמואל בר רב יצחק אותה שעה היה משה רבינו יושב ודורש בפרשת יבמין (דנריס כה) כי ישבו אחים יחדיו. אמרו לו אם כבן אנו חשובים תנו לנו אחוזה ואם לאו תתיבם אמנו. דרשניות היו שנאמר כי אין לו בן. הא אם היה לו בן לא דברנו. ופשוט שהניח בן בכור ומת אבי הפשוט אין בנו של פשוט נוטל בכורה מן הזקן אלא שזה חלק בנכסי הזקן עם אחיו שהיה פשוט לפני שאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק מה שנמצא לאביו יורש פי שנים. אבל ירושה שבאת לאביו מאבי אביו לאחר שמת אין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק (שאם מת אבי אשתו אחר שמתה אשתו אין הבעל יורש בה כלום) והלכתא (ג) המחלק נכסיו על פיו ריבה לאחר ומיעט לאחר והשוה להם את הבכור דבריו קיימין ובלבד שלא יאמר בלשון ירושה אלא בלשון מתנה. והילכתא (ג) המזכה לעובר לא קנה. והני מילי לעובר דלאו ידיה אבל עובר דיליה קנה. דניחא ליה לאיניש דמשתמען מיליה בעובר דיליה. (נד) שלח רב אחא בר עזר לקמיה דר' יוחנן בן ברוקא נכבי לך ואחריך לפלוני וראשון ראוי ליורשו אין לשני במקום ראשון כלום שאין זה לשון מתנה אלא לשון ירושה וירושא אין לה הפסק וכן הלכתא. והילכתא (נה) הכותב כל נכסיו לאשתו או לאחד מבניו בין קטן בין גדול לא עשאו אלא אפוטרופא :

פס'. אלה המצות והמשפטים. שאין נביא רשאי לחדש בהם דבר מעתה. אשר צוה ה' ביד משה. נאה שליח לשולחו. אל בני ישראל. חביבין ישראל לפני הקב"ה. בערבות מואב על ירדן ירחו. בשלשה מקומות נתנה התורה. ת"ד (סס ל) לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו. שלא יאמר אדם אשנה שיקראוני רבי אשנה שיקראוני חכם שאהא זקן ואשב בישיבה אלא למוד תורה מאהבה וסוף הכבוד לבוא שנאמר (משלי ג) קשרם על גרנותיך. ואומר (סס) דרכיה דרכי נעים וכל נתיבותיה שלום :

ברוך נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה :

באור הרא"ם

מסות. (ג"כ קי"א) קאי על הקרא וכל בת יורשת נחלה ממעות בני ישראל הרי שירשה ב' מסות: (מח) פי' שכבר הוסבה. (ג"כ קי"ב) אח"כ שכבר הוסבה. וע"ש ברש"ם גרסות שונות וכן בחוס' שם ודברי המחבר מכוונים כי הקרא חסר בלתי הדור לבנות צלפחד להנשא לשבט אחר וזלזל שבט מנשה שלא תסוב הנחלה ממטה למטה. אבל זו שאביה היו משבט ראובן ואמה משבט שמעון ומחו והיא יורשת שני חלקים חלק אביה משבט ראובן וחלק אמה משבט שמעון כבר הוסבה לידה וירשת אמה משבט שמעון ע"י נשואי אביה ואם הנשא אח"כ לשבט אביה ראובן אין זה הסבת נחלה משבט שמעון ע"ש בגמ' כל הסוגיא: (מס) זו מצות עשה. (ג"כ קי"ב) שיש כאן לאו ועשה. לאו ולא תסוב נחלה עשה כי איש בנחלתו ירבהו : (ג) לפיכך נפלו חבלי מטה בני מנשה. וסיפא דקרא כי בנות מנשה (סייגו בנות צלפחד) נחלו נחלה בחור בניו : (נא) דאמר רשב"י אותה שעה וכו'. (ג"כ קי"פ) : (גכ) המחלק נכסיו. (סס קכ"ו) : (גכ) המזכה לעובר. (סס קמ"ב) : (נד) שלח רב אחא ברוך דר' יוחנן בן ברוקא נכבי לך ואחריך לפלוני וראשון ראוי ליורשו אין לשני במקום ראשון כלום שאין זה לשון מתנה אלא לשון ירושה וירושא אין לה הפסק וכן הלכתא. והילכתא (נה) הכותב כל נכסיו לאשתו או לאחד מבניו בין קטן בין גדול לא עשאו אלא אפוטרופא :